

Franceschijeva zgodovina je namreč namenjena istranskej mladini. Ona jo vzpodbuja, da naj napreduje v takih preiskavanjih domače zgodovine, dokler se jej ne posreči popolnoma učvrstiti, da Istra je in mora biti italijanska zemlja. Razven tega pa beró tudi nemški učenjaki, ki ne poznajo slovanskih jezikov, italijanske izvire in jih rabijo za svoje študije. Tako je n. pr. Krones sprejel mnogo napačnih trditev Kandlerjevih v svojo sicer izvrstno avstrijsko zgodovino.

Za vzgled, kako morejo tako strankarska opisovanja imeti celo praktične nasledke, naj postavim tu samo jeden faktičen dokaz. Goriška obrtniška zbornica (seveda italijanska) podala je l. 1860. trgovskemu ministerstvu svoje poročilo o goriškej grofiji. V tem poročilu stoji, da italijanski del grofije v gospodarstvenem, trgovinskem in obrtniškem obziru toliko in še več velja, kakor ogromna večina slovenska. V tem zmislu je pisal potem Czörnig svojo statistiko goriško in v tem zmislu so poučeni na Dunaji o Goriškem. Za to pa ima 75.000 goriških Italijanov jednega poslanca v državnem zboru na Dunaji in 145.000 Slovencev tudi samo jednega! Razven tega pa živi mnogo od onih 75.000 Italijanov po mestih in trgih in ti imajo uže kot meščani in tržani svojega poslanca. Nauk iz tega jasen je sam po sebi.

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

1. Dokler so bili ljudje še ajdje, niso vedeli, kako je Bog svet ustvaril, pa so si pripovedovali to takó, kakor jih je učila kriva vera. Mislili so, da je Bog od konca spal. Ko pa je prišel čas, da se je zbudil in je začel se ozirati, ustvaril je njegov prvi pogled našo lepo zemljo, njegov drugi pogled naše preljubo solnce, njegov tretji pogled našo prijazno luno, vsak poznejši pogled pa bliščečo zvezdo. Bog se je začudil čudnim rečem, ki so jih ustvarile njegove oči in jih je hotel razgledati. Ali kolikor dalje je prišel, tem več je bilo zvezd, ker so se vsak trenutek za eno pomnožile. Bog se je naveličal popotovati in se je vrnil nazaj na našo zemljo. Z obličja mu pade na zemljo kaplja potú in iz te kaplje rodil se je prvi človek. Ustvarjen je bil iz božjega potú v večni spomin, da si mora s potom svojega obličja svoj kruh služiti.

2. Ajdje so si tudi pripovedovali, da je bila zemlja od konca pusta, vse sama skala. Rodila ni nič, pa tudi ni trebalo, da bi rodila kaj za živež. Med ljudmi stanoval je Bog sam z duhom in s truplom in jih hranil z nebeško mano. Ali ljudje so bili nesrečni, ker so se bali božje mogočnosti in bliščobe. Od vednega trepeta niso mogli v slast ne jesti ne piti, nikar se po svojej volji kratkočasiti. Bogu so se ljudje smilili. Ločil se je od svojega trupla in se preselil v nebesa. Truplo pa mu je na zemlji zgnilo in se spremenilo v rodovito prst. V božjej prsti so si iskali ljudje sami svojega živeža in niso več potrebovali nebeške mane. In zdaj še le so se začeli veseliti svojega življenja in so bili srečni.

3. Od konca so živeli ljudje brez velikega truda. Bog jim je bil podaril takó mogočno voljo, da so imeli vsega, kar koli so poželeli. Takrat ni bilo na svetu ne mrzle zime ne pekočega poletja. Vsako žito in drevje je zelenelo, cvetelo in rodilo sad celo leto, kadar je kdo sam hotel. Pšenica bila je še enkrat višja od sedanje in klasje jej je šlo od vrha do tal. Jed trebalo je za živež le pripraviti; drugzega dela z njo ni bilo: žrasla in prišla je k ljudem sama. Človek je rekel jablani: Daj mi zrelih jabolk in tisti hip se je drevo napolnilo z najslajšimi jabolki in se nagnilo k njemu, da si jih natrga. Če ga je mikala riba ali kaka druga žival, priklical jo je z eno besedo k sebi in si jo skuhal ali spekel, kakor mu se je zljubilo. V tej obilnosti in sreči pa so pozabili ljudje Boga in se razvadili. Jeli so se med sabo črtiti, preganjati in moriti. In delali so lahko strašno škodo eden drugemu, ker je bila tako močna njihova volja, da se je izpolnila vsaka nesreča, ki jo je želel človek svojemu bližnjemu. Mati je bila nejevoljna, da jej je dal Bog devet hčeri in samo enega sina, pa je velela: O da bi se ve, moje hčere, moja nadlega, spremenile v jato belih gosij! In kakor je to izustila, zletela je na ograjo jata devet belih gosij in z ograje šla je jata daleč daleč naprej tja v deveto deželo. Bratu so se sestre smilile in šel jih je iskat. „To pa je dolga povest (rekla je Mirnjanka, ki mi je to pravila), ki sem jo že pozabila; samo to vem, da je brat svoje sestre na zadnje našel in jih rešil materinega prekletstva.“ Ali drugi ljudje niso bili vselej tako srečni. Hudobni sinovi so želeli staremu očetu, da naj se živ v zemljo pogrezne in to se je res zgodilo. Prijatelj hlinil je prijatelju ljubezen. Imel je na jeziku med, na srci pa led. Želel je prijatelju, da naj se utopi v kaplji vode in tudi to se je precej zgodilo. Ko

je videl Bog te in še mnoge druge take grdobe, pokesal se je, da je dal človeku tako mogočno voljo in mu jo je vzel. Odslej je moral trdo delati, če je hotel živeti; brez truda mu se ni nobena želja več izpolnila. Tudi so zgubili ljudje presilno oblast eden do drugega: s samo mislijo si niso mogli več škode delati in se moriti.

4. Zavrženi angeli so prileteli z nebes na zemljo. Tisti, ki so padli v ravnino, predrli so zemljo in se pogreznili v peklo. Drugi, ki so padli na višave, niso mogli zemlje predreti in so ostali na njej. Sezidali so si na hribih silne gradove in z ugrabljenimi babami so zarodili neusmiljene grofe in druge velikaše, ki so ubogega kmeta toliko sto let tako krvavo mrcvarili in zatirali.

5. Bog je ustvaril Evo iz rebra spečega Adama in je zbudil Adama in ga vprašal, ali mu je všeč? Ta trenotek je porabil hudič in je dihnil v Evo. Ko se je Adam zbudil in rekel, da mu je Eva jako všeč, dihnil je vánjo tudi Bog, ali poleg njegove sape ostala je v njej tudi — hudičeva! To je uzrok, da so ženske tako hudobne in zvijačne. (Godčevska burka.)

6. Sveto pismo govori v vseh rečeh resnico ali jo zavija včas v lepo priliko, da ne pohujša nedolžnih otrok. S tako priliko nam pripoveduje tudi zgodbo prvega greha. Prav za prav pa je bilo to tako. Eva je zaželela lepih jabolk, ki so rasla na drevesu sredi raja in pokliče tja tudi Adama. Záse si natrga menj lepih jabolk, najlepše poda Adamu. Adam jo pogleda, spozná nje ljubezen in tudi on se zaljubi vánjo. Od tod dobila je jablana ime „drevo spoznanja“ ker sta se pod njo Adam in Eva spoznala, kako neskončno da se ljubita. Bog je dal Adamu in Evi trdno voljo in bistro pamet. Skušnjavo bi bila lahko premagala ali nista hotela, za to, ker sta eden drugega bolj ljubila kakor Boga. To je bil težek greh, katerega sta trpela onadva in so trpeli tudi vsi njijni nasledniki. Prvi sad te grešne ljubezni bil je Kajn. Kar se je iz greha spočelo, se je tudi za greh rodilo: Kajn je umoril svojega brata. Adam in Eva sta morala raj zapustiti. Zunaj raja pa jima je volja tako oslabela in pamet tako potemnela, da se nista mogla več upirati skušnjavam svoje ljubezni. In zato jima je bil zakon zdaj dovoljen in Abel in drugi otroci, ki sta jih pozneje dobila, so bili pobožni in Bogu prijetni.

7. Kranjci smo utajeni nasledniki utajenih otrok Evinih, zato smo tako sirotni. Adam in Eva sta imela sto otrok. Bog je vprašal

Evo, koliko ima otrok? Eva pa se je sramovala povedati za vseh sto in je rekla, da petdeset. Bog jej je blagoslovil petdeset otrok, drugih petdeset pa je ostalo brez božjega blagoslova. Od ónih rodili so se bogatini, od utajenih pa reveži. Takó je prišla na svet revščina.

8. Ko je pregnal Bog prve starše iz raja, ustvaril je svojo deklico Smrt. Smrt je prav majhna, manjša od vsakega otroka, pa ustrahuje vsakega junaka. Truplo jej je spretno in urno, da prepleza vsak zid, ob enem pa voljno in prožno, da prileze skoz vsako ključavnico. Ne potrebuje ne kose ne nobenega družega orožja. Kadar je človeku namenjeno umreti, pride k njemu in mu zavije vrat. Ali črnega petelina in mačke pa se boji in se ogiblje hiše, v kateri se nahajata. Berač je hotel iti k bogatinu in ga prositi za dar. Smrt ga ustavi in prosi, da naj jo dene v svojo maliho*) in nese v hišo. Berač jo vpraša: kdo je in kaj bi rada? Smrt veli: jaz sem božja deklica in sem poslana semkaj, da zavijem vrat bogatinu. Bogatin pa ima črnega petelina in črno mačko, ki mi branita prestopiti prag. Berač dene Smrt v maliho in gre v hišo. Bogatin je bil zdrav in dobre volje. Obiral je ravno kopuna in ga zamakal s sladko starino. Smrt šine najpred za peč, da se ogreje, potem pa za mizo k bogatinu in mu zavije vrat. Bogatin zajavka. Smrt mu zavije vrat še v drugo, in tretje. Bogatin se uleže in žena mu pošlje po gospoda, da ga previdi. Kmali potem umrje. Zdaj prosi Smrt berača, naj jo dene spet v maliho in odnese iz hiše. Berač jo vpraša, kaj mu bo dala za plačilo? Smrt veli: Veliko — to, da me boš pri vsakem bolniku videl. Če mu bom stala pri nogah, vedi, da ne bo še umrl. Daj mu kako zdravilo in ko ozdravi, bo mislil, da si ga ozdravil ti in ti bo izkazal rad svojo hvaležnost. Kadar me boš pa videl pri glavi, ne ponujaj se za zdravnika, ker je takemu bolniku namenjeno umreti. Berač se obveseli, dene Smrt spet v maliho in jo odnese iz hiše. Kmali se razširi po vsem obližji glas, da ga ni bilo in ne bo boljšega zdravnika od tega berača. Komur koli je dal zdravilo, mu je odlagnilo in je ozdravel. Denarjev je dobil toliko, da ni vedel, kamo bi jih spravil. Ali bil je v svojo nesrečo preveč usmiljenega srca, da bi bil rad pomogel tudi tistim, katerim je bilo namenjeno umreti. Ugledavši Smrt pri glavi, prestavil je posteljo, da je stala

*) Tako izgovarjajo to besedo Boduli na Kvarnerskih otokih, napačno je torej pisati mavha ali malha.

Smrt bolniku pri znožji. Ta pot se mu je res posrečilo, da jo je prekanil in bolnika otel. S to prevaro pa je berač božjo deklico Smrt tako razžalil, da mu se nikoli več ni prikazala, ne pri glavi ne pri nogah. On sam pa je postal spet to, kar je bil pred, največji revež in je moral vesel biti, da je dobil za svojo lakoto košček črnega kruha.

9. Vsak človek ima svojo zvezdo. Kadar človek umrje, ugasne tudi njegova zvezda. Samo dve zvezdi nista ugasnili ob smrti svojih gospodarjev. Prelepo se svetiti in migljati ena poleg druge ali ne stojiti na miru, ampak se zaganjati ena proti drugi. To sta zvezdi Kajnova in Abelova, ki sta ostali na nebu vsem ljudem na spomin in svarilo.*)

Vsak človek pa ima tudi svojo kačo, ki z gospodarjem vred pogine. Samo kači Kajnova in Abelova nista poginili do današnjega dne. To je zvedel pobožen drvar, ki je zašel k njima v brlog. Gredé po hosti zapazil je pod skalo jazbino, ki je ni pred še nikoli videl. V jazbini se je svetilo, kakor da gori v njej velika luč. Drvar se usrči in gre v jazbino. Čez pol ure pride v prostorno votlino in se tako prestraši, da mu vsi lasje po konci stopijo. V votlini gorela je grmada, pri grmadi pa sta se metali dve silni kači, kakor dve žrdi. Ena kača bila je črna, ena bela. Črna kača zavalila se je na belo in jo začela strašno daviti in mesariti. Bela kača zavrisne: Človek pomagaj mi, pa bom pomagala tudi jaz tebi! Drvar zavihti gorjačo in udari črno kačo, da se zvrne z bele in pobegne. Bela kača veli drvarju: Hvala ti za dobro pomoč! Vedi, da si rešil kačo Abelovo, ki jo je hotela zadušiti kača Kajnova, kakor je umoril Kajn brata Abela. Za dar prejmi tri drage kamene! Prvi kamen je svetel, da se vidi pri njem o polnoči ravno tako dobro kakor o poldne na solnci. Ta kamen prodaj kralju in kralj ti bo dal zanj toliko denarjev, da bode te živeli brez skrbi ti in tvoji nasledniki do desetega rodu. Drugi kamen je rudeč in še večje vrednosti od prvega. Kdor ga pritisne na rano ali kako drugo bolečino, mu tisti hip odleže. Z njim se zaceli vsaka rana, ozdravi vsaka bolezen. Največ pa je vreden tretji kamen, ki je čistejši od vsakega ogledala. V njem boš videl vse svoje sovražnike, da se jih boš mogel varovati in jih o pravem času ali potolažiti ali pa jim se v bran postaviti. Še le ta kamen ti bo dal sladko spanje in brezskrbno življenje. Ti dragoceni kameni

*) Zvezdi Kajn in Abel sta v zvezdoslovji Kastor in Poluks.

ostanejo tvoji, dokler boš znal molčati, kje, od koga in zakaj si jih dobil. Ali gorje ti, ako ne boš brzdal jezika! Čakala te bom na tvojem domu pod kapom in te raztrgala tisti trenotek, ko boš hotel stopiti čez prag svoje hiše. Drvar obljubi kači, da bo molčal, zapusti jazbino in gre domov. Svetli kamen proda kralju in kralj mu da zanj toliko denarjev, da si je kupil graščino in živel v obilnosti vseh zemeljskih dobrot kakor največja gospoda. Za vse drugo je bil srečen, samo to ga je bolelo, da ga je žena noč in dan nadlegovala, kje, od koga in zakaj je dobil dragocene kamene. Drvar se je izgovarjal, da ne sme tega nikomur povedati. Žena pa je hotela na vsak način skrivnost zvedeti. Ko je videla, da se mož ne da omečiti, začela je od žalosti in jeze hirati. Mož se je zbal, da bo umrla in je šel vprašat za svet svojega izpovednika. Izpovednik mu veli, da ne sme svojej ženi ničesar prikrivati. Ako bi mu umrla, imel bo nje smrt na svojej vesti in težek odgovor bi moral Bogu dajati. Drvar se vrne in pove ženi, kje, od koga in zakaj je dobil drage kamene. V mestu imel je opravek, pa je rekel hlapcu, naj zapreže kočijo. Hlapec zapreže kočijo in gospodarja pokliče. Drvar pride do praga, ko pa vzdigne nogo čez prag, zgrabi ga zanjo kača in mu jo odtrga. Drvar se zgrudi nazaj v vežo in si da prinesti rudeči kamen. Kamen položi na rano in kakor bi trenil, vzraste mu nova noga, da je vstal in se umaknil kači v hišo. Ali to ga je pa grozno hudo skrbelo, da ne bo smel nikdar več prestopiti praga svoje hiše. Spisal je ponižno prošnjo do papeža, naj mu pošlje svoj veliki blagoslov in ga reši hudobne kače. Ko pa pogleda v kamen, ki je bil čistejši od vsakega ogledala, vidi v njem, da je papež njegov največji sovražnik. Drvar dodá prošnji še eno pismo. V tem pismu je vprašal papeža, zakaj ga sovraži in ga prosil prelepo za zamero, če ga je kedaj nevedoma razžalil. Razložil mu je tudi vse na tanko, kako da je dobil drage kamene in da je povedal zánje ženi ne iz svoje volje, ampak po zapovedi svojega izpovednika in papeževega služabnika. Ponižno pisanje ublaži papeža, da pošlje drage volje svoj veliki blagoslov in ga reši Ablove kače. Drvar je smel spet iti, kamor je hotel. Živel je še veliko let v zdravji in veselji in je umrl v božji milosti in trdno uverjen, da se bo godilo dobro tudi njegovim otrokom.

10. Matuzelj bil je majhen človek, tak, kakeršni bodo ljudje, ko se bo približal sodnji dan. Pobegnil je, ne vem ali sovražnikom ali svojej hudobni ženi pod mernik in je čepel pod njim celih devet let.

Sveto pismo pripoveda, kako star je umrl, ali takrat so bila leta dolga le po ene kvatre. Pa tudi takó je učakal starost, kakeršne nobeden človek ne pred ne pozneje. Takrat so imeli ljudje še divjaško navado, da so starce pobijali. Uže so prišli, da bi ubili tudi Matuzlja, ali sin ga je bil skril pod kad in pod kadjo je tičal Matuzelj celih tri sto let. V deželo prišla je silna lakota. Ljudje so cepali od glada kakor muhe. Sin je vprašal Matuzlja za dober svet. Matuzelj mu veli, naj omlati streho in porabi zrnje za hrano in posetev. Sin je Matuzlja poslušal in ko je vsaka živa stvar stradala in od lakote umirala, imel je on obilo dobre hrane in ni bil nikoli lačen. Ljudje so ga prišli vprašat, kdo mu je dal dobri svet, da naj se hrani s žitom, in on jim razodene, da njegov stari oče pod kadjo, ki so mu ga hoteli pred tri sto leti umoriti. In tako so se ljudem oči odprle, da so spoznali svojo neumnost. Začeli so tudi oni sejati žito in od takrat niso ubijali več starcev, ki za težko delo res niso ali znajo dajati dobre svete, ki so dostikrat še veliko več vredni kakor delo. Matuzelj je bil zdaj uže silno star ali še zmirom zdrav in krepak. Razkladal je ljudem svojo modrost in jih učil, delal pa nič. Če človek nič ne dela, mu pride na misel vsaka neumnost, in ko bi bil tudi stokrat modrejši od kralja Salomona. Tudi stari Matuzelj dobil je v glavo neumno misel, da se je hotel še enkrat oženiti. Prva žena ga je hudo pestila, zato si je želel in iskal zdaj ženske, ki bi bila za vse reči dobra, brez greha in madeža. Povpraševal je po njej v bližnjih in daljnih krajih ali brez uspeha. Svet puščavnik mu razodene, da ve zanjo naj starejši mož v devetej deželi. Matuzelj vzame popotno palico in je gre iskat. Bilo mu je iti čez devet gorá, devet vodá in devet deželá. Čez vsako goro je hodil devet dnij, čez vsako vodo se je vozil devet dnij in vsaka dežela je bila široka za devet naših cesarstev. Na konci devete dežele najde Matuzelj starca, ki je poznal žensko, za vse reči dobro, brez greha in madeža. Matuzelj prosi starca da mu pove za njo, ker jo je prišel snubit. Starec se zamisli in veli: A dà, jez sem poznal res tako žensko ali je minilo uže gotovo sto let kar je umrla. Od silne žalosti se Matuzelj zruši in umrje. Živel je 969 let. Namenjeno pa mu je bilo 1000 let in gotovo bi jih bil tudi učakal, da ni zmotilo sivega starca abotno hrepenjenje po ženitvi.

(Dalje prihodnjič.)

je po raznih evropskih razstavah slikarska dela najimenitnejših starejših in mlajših umetnikov, in nabral je dragoceno zbirko slik, ki ga stane uže več sto tisoč goldinarjev. In to zbirko daroval je narodu svojemu t. j. jugoslovenskeji akademiji. Ali v vsem Zagrebu ni bilo prostora, kjer bi se takšna zbirka mogla dostojno shraniti. Tu se zopet pokaže „roka pomočnica“ našega vladike in dala je narodu 40 000 gld., da si more zidati poslopje, v katero bode shranil prelepi dar prvega svojega sinú. Hitro se je zopet po vsej deželi nabiralo, deželni zbor dodal je 80.000 gld., zagrebško mesto pa je preskrbelo lep prostor, ki je stal celih 40.000 gld. Slavni stavbeni umetnik Schmidt prišel je iz Dunaja v Zagreb in napravil je krasno osnovo za palačo, ki sem ti jo pokazal na Zrinskem trgu. Uže smo željno čakali trenutka, ko se bodo dragocene umetnine pripeljale iz Djakova in se bode slovesno odprl hram umetnosti. V tem se je 9. novembra 1880. strašno stresla zemlja pod nami in napravila je tudi v akademičnej palači toliko škode, da se galerija slik ne bode mogla ob določenem času odpreti. A vendar je ta zbirka umetnij in dom, v katerem bode shranjena, uže zdaj ponos vsakega omikanega Hrvata. Dokler se je palača še po malem vzdigovala od tál, videl si njej nasproti v šetališči pogostoma sedeti staro gospo. Ni mogla dočakati trenutka, ko se bode tudi Hrvatom odprla galerija, s kakeršno se do zdaj ponašajo le večji kulturni narodi, in uže je v duhu radostno stopala od slike do slike ter si blažila srce. Ali ni jej bilo sojeno dočakati srečne ure. Uže delj časa je nisi več videl na navadnem prostoru, nekega dne pa so zagrebški listi poročali, da je umrla vdova Ana Mirkovičeva ter da je vse svoje premoženje, t. j. 2.592 gld. zapustila zidanju akademijske palače.

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

11. Najstarejša in Bogu najbolj zoperna kletev je „šentaj!“ „Šentaj smo leteli!“ zakrohotali so se zavrženi angelji, ko so iz nebes pahnjeni prileteli v pekel.

12. Ko je začel Noe po božjem povelji tesati ladijo, nagajali so mu hudobni ljudje, kolikor so mogli. Kar je naredil po dnevi,

to so mu ponoči spet razdrli in razmetali. Noe je potožil Bogu svojo nadlogo in Bog mu je obljubil čuvajev, ki bodo ladijo varovali. Ko je začel Noe spet tesati, spremenila se je vsaka trska in tnalica v hudega psa. Zvečer je stražilo ladijo uže vse polno psov, ki so strašno lajali in hudobne ljudi popadali. Ljudje so jih hoteli pobiti, pa so se kmali uverili, kako nevarno se je bojevati z Noetovimi čuvaji. Če je dobil rano pes, si jo je oblizal, pa mu se je kmali zopet zacelila. Če pa je ugriznil človeka pes, mu se rana nikakor ni hotela zazdraviti. In takó so morali hudobni ljudje mirovati in Noe je dogotovil ladijo, še predno je nastopila splošna povodenj. V ladijo je vzel s sábo tudi svoje zveste pse, dede vsega pasjega rodu.

13. Osel je bil od konca najpametnejši izmed vseh živalij in tudi glas mu ni bil nič slabši od konjskega. Ko je Noe dogotovil ladijo in so šle vánjo tudi živali, vpraša Bog osla, ki se ni ganil, kaj čaka, da ne gre v ladijo. Osel odgovori: V takej čudnej omari še nisem nikoli bil in vánjo nikoli ne pojdem. Bog veli: Saj tudi druge živali še niso bile nikoli notri pa se ni nobena branila. Osel zarenči: Jaz delam za se, drugi pa za se. Ta nerodna ladija se utegne razbiti; kako se bom rešil, če bom v njej zaprt? Bog ga tolaži: Ne boj se! Le poglej, kako debela so bruna in kako čvrsto so zbita. V takej ladiji vožnja ni nevarna. Osel se zadere: Če bi bilo tudi res, kar govoriš in kar oči kažejo, ali kdo ve, kak pa je tale most, po katerem treba iti gori v ladijo? Bog pravi: Če je nesel most slona in druge težke živali, se menda tudi pod tábo ne bo podrl. Pa če ne verjameš, potiplji s sprednjimi nogami, pa se boš sam prepričal, kako trdne so mostnice in tudi podpore. Osel zagodrnja: Mostnice in podpore naj so trdne, kolikor hočejo, meni se pa vendarle tako zdi, če se dam zapreti v ladijo, da bom poginil. Bog ga nagovarja še enkrat in mu reče: Ne bodi tako uporen! Saj te bom skrbno pazil in varoval, da ne boš zgubil ne ene dlake, nikar življenja! Osel se odreže: Jaz ne grem pa ne grem. Rajši se dam ubiti. Bog se je naveličal modrijana poučevati. Nejevoljen veli: En osel več ali menj notri, kaj za to! Potem zapre ladiji vrata in voda začne prihajati. Osel je bil kmali ves moker in zdaj bi bil šel rad v ladijo ali je bilo prepozno. Plaval je do bližnjega griča, z griča do visoke gore ali voda je zalila tudi goro, pa je trebalo spet dalje plavati. Strašno je rigal, se pehal in premetaval po valovih, ki so zagrnili tudi najvišje hribe. Bog je hotel oslovski rod ohraniti, zato ni dal poginiti plavajočemu oslu. Ali ko

se je voda spet odtekla, bil je od straha, truda in lakote tako zbehan, da je ostal popolnoma brez uma in je zarodil tudi brezumne naslednike. Od vednega riganja mu je grlo tako ohripelo, da dela zdaj njegov grdi glas vsakemu živemu ušesu strah in bolečine.

Opazka. V prvotnej podobi je prišla ta basen med ljud iz ust črmošnjiškega župnika g. Holmarja. Ko se je podpisovala zaupnica papežu Piju IX., nagovarjal je kakor drugi duhovni tudi on svoje župljane, da bi se podpisali. Kočevarji pa so se branili in rekli, da to podpisovanje ne pomeni nič dobrega, prišle bodo zaradi njega vojske, višje štibre ali pa kake druge nadloge, nekaj gotovo. Zastonj jim je g. Holmar dokazoval, da se ničesar ni bati, podpisi da ne pomenijo nič drugega kakor udanost rimskej stolici in voljo zvestih katoličanov razveseliti žalostno srce svojega cerkvenega poglavarja. Ko niso nič zdali ne nauki in dokazi, ne opomini in prošnje, prijel je nejevoljni gospod svoje župljane s prižnice, primerjaje jih oslu, ki se je branil kakor oni z vsakovrstnimi praznimi pomiselki in izgovori, izpolniti božjo voljo. Ta pridiga je naredila strašen šum v Črmošnjicah. Tudi po slovenskem obližji se je še tisto nedeljo zvedelo, kako v živo je zadel župnik Holmar svojo uporno čredo. V narodnih ustih pa se je Holmarjeva basen kmali predrugačila in dobila bistveno drug pomen in nauk. G. Holmar ni rekel, da je bil osel od konca najpametnejša žival in da je rezgetal po konjsko. Z besedami: „En osel več ali menj v ladiji — kaj za to!“ je končal svojo dobro priliko; kaj pa se je godilo z oslom pozneje, ni povedal nič in tudi ni mogel povedati, ker bi bila s tem njegova zabavljica zgubila ost in basen svoj namen. Narod je tedaj g. Holmarjevo priliko zasukal po svoje in jo dalje razvil. V tej novej obliki ne maha basen po nikomer (Črmošnjičanov še ne spomina), ampak nam pripoveduje povse drugo reč: kedaj, kako in zakaj je dobil osel tiste lastnosti, ki so mu pomogle do čudne slave, da služi zdaj za vzgled duševne toposti in neumnosti.

14. Brez koze Noe ne bi bil iznašel vina. Plezaje po rebri zašla je koza v skalovje in se namerila na trto, polno zrelega grozdja. Ko se je grozdja nazobala, začela je tako veselo sem ter tja poskakovati, da so se jej vse živali čudile, še bolj pa Noe. Šel je gledat, kaj je koza v skalovji našla in grozdje se je zdelo tudi njemu tako prijetno, da je presadil trto v položen breg in naredil sčasoma vinograd. Neprilичno je bilo samo to, da se je grozdje po zimi tako brž

posušilo. Noe se domisli in ga zmečká. Sok dene v čisto posodo in počaka, dokler bi se pomladil. Tako je naredil prvo vino. Prav dobro se ve da ni bilo. Moral ga je sam piti, ženi in otrokom se je gnjusilo. Ker Noe vinu še ni poznal lastnosti, se je upijanil in ležal na planem nag, da so ga otroci videli in se mu smijali. Radi tega pohujšanja se žena tako ujezi, da ves vinograd poseka. Iz štorov pa so pognale drugo leto prelepe mladice in so rodile več grozdja in slajši sad kakor je vzrastel prejšnja leta. Noe namečka zopet vina in bilo je zdaj tako dobro, da so ga pili v slast tudi Noetova žena in otroci. Tako je ljudi vsak nekaj naučil: koza, da grozdje zobljejo, Noe, da delajo iz grozdja vino in Noetovka, da obrezujejo trtjè.

15. Babe so se naveličale žgati trske pa so rekle možem: Sezidajte nam turen, ki bo tako visok, da bo moči doseči nebeške zvezde. Bomo jih snele in z njimi svetile, ker gore lepše od trsák in jih ni treba zmirom užigati in utrinjati. Možje so jih debelo pogledali in djali: Ali ste se steple s pametjo, kaj ne vidite, kako visoko je do nebes? Babe pa so rekle: Postavite turen na óno visoko goro, na katero je hodá sedem dnij; od vrha do nebes ne more biti daleč. Možje so odgovorili: Hrib ni naš, ampak cesarjev. Babe se zaderó: Če nočete vi, ga bomo pa same od cesarja kupile. In babe so šle in vprašale cesarja, koliko hoče imeti za hrib? Cesar pravi: Denarja ne potrebujem, ali če mi pogodite tri uganke, dal vam bom za plačilo hrib. Babe se zasmеjejo: Le postavi te svoje uganke, ni zlodej, da jih ne bi pogodile. Kralj veli: „Kateri málin zmirom teče in ne potrebuje nikoli popravila?“ To je prva uganka. „Kaj je daljši ko človeška pamet?“ To vam je druga uganka. „Po katerej reči vsak hrepeni, če prav je nihče ne pozna?“ To vam je tretja uganka. Babe se na ves glas zakrohočejo: O cesar! kaj nam tako ujedljivo zabavljaš, da nam daješ take uganke? Málin, ki zmirom teče in ne potrebuje nikoli popravila, je naš babji jezik. Daljši ko naša kratka človeška pamet, so naši dolgi babji lasje. Tista reč, po katerej vsak hrepeni, če prav je nihče ne pozna, pa smo mi babe. Vsak dedec nas hoče imeti in vendar še nihče ni pogruntal našega zvijačnega srca. Cesar se začudi babam, da so tako dobro pogodile njegove uganke in jim podari zaželeni hrib. Hrib dobi ime „Babji-lon“, ker so ga prejele babe za lon ali plačilo svoje bistrournosti. Možje splezajo na hrib in začno zidati turen. Kakor hribu reklo se je tudi turnu, da je babji-lonski ali bolj na kratko babilonski. Turen so

dozidali tako visoko, da so uže slišali peti nebeškega petelina. Bog pa se je razsrdil na človeški napuh in je zmešal ljudem govorico. Do takrat bil je na svetu samo eden jezik in eden narod. Ko se niso ljudje med sabo več razumeli, so se razšli in vsak rod si je našel drugo deželo in novo domovino.

16. Predno so se razšli narodi po širokem svetu, jih je Bog še enkrat zbral in vprašal vsakega, kak dar želi dobiti. Kranjec je rekel: Daj mi pridne roke, da si bom mogel pošteno svoj kruh služiti! Bog je pohvalil Kranjca za tako lepo prošnjo in mu rekel: Imel boš pridne roke, zato pa ti ne bo treba dobre zemlje; priden človek si povsod lahko kruh najde. Bog vpraša Hrovata, kaj bi on rad. Hrovat veli: Ne zameri, jaz sem rad, veš, nekako bolj nemaren in takó naj ostane tudi za naprej. Bog pravi: E pa dobro! Ker boš bolj nemaren, ti moram pa dati rodovito deželo in Kranjca za soseda, da ti bo hodil pomagat. Zdaj vpraša Bog Madžara in Madžar pravi: Meni se najbolj dobro godi, kadar sem umazan, kakor uže moje ime pove. *) Daj mi dovolj nesnage! Bog mu veli: Naj bo po tvojej volji! Dal bom tvojej zemlji toliko blata, da se boš lahko po njem valjal, kakor svinja. Potem vpraša Bog Nemca, kaj bi bilo njemu najljubše? Nemec odgovori: Jaz se najrajši ekselciram. Bog veli: Naj se ti želja izpolni! Ali da ti bo ekselciranje kaj koristilo, imel boš v svojej domačiji večne punte in vojske. Zdaj vpraša Bog Talijana. Talijan pravi: Jaz bi pa hotel zmirom kaj novega zidati. Bog veli: Dobro! Bodi tedaj zidar! Ali da ti dela nikoli ne bo zmanjkalo, se bo vse, kar boš sezidal, kmali spet podrlo in tako boš zidal lahko zmirom kaj novega. Bog vpraša Turka. Turek odgovori: Mene pa najbolj veseli, ljudi moriti. Bog pravi: Ne bom ti branil. Le mori jih ali drugi bodo morili tebe, ker si radovoljno ne bo dal nihče glave odrezati. Bog vpraša Francoza. Francoz pravi: Meni pa daj dosti Micik, da me bodo povsod rade imele, kamor bom prišel. Bog veli: Naj ti bo! Imel boš dosti lepih Micik, zaradi njih pa tudi dosti ostudnih boleznij, ki se bodo imenovale po tebi. zaljubljena prismoda! Bog vpraša Juda. Jud ga prosi za veliko denarja. Bog veli: Tudi tebi naj se želja izpolni — ali vedi, da bodo tvoji denarji smrdele, da se te bodo ljudje uže od daleč bali in ogibali. Na zadnje vpraša Bog tudi cigana. Cigan pravi: Daj mi najprej čik, ker so mi usta tako suha, da ne morem govoriti. Cigan dobi čik in veli: Jaz, Gospod!

*) Naš narod veli: Mažar in zove tako tudi zamazanega človeka.

sem ponižna in dobra duša. Zase ne zahtevam nič ali te prosim na kolenih, da podeliš drugim ljudem še veliko več konj, kuretine in drugih dobrot, kakor pa si jih sami žele. Bog se zasmije in veli ciganu: Oh, ti črni vran. le nikar se ne delaj tako lepega! Premoženja želiš drugim zato, ker se dá bogatinom več ukrasti kakor revežem. Ali ker sam ne boš nič imel, ti res ne bo družega kazalo, kakor da boš jemal drugim. Zastran mene delaj, kar hočeš ali to ti pa moram uže zanaprej prepovedati, da ne boš klical mene na pomoč, kadar ti bodo plesale po mršavej grbi batine.

17. Sveti Elija ni umrl. Brez smrtnih bolečin bil je premaknen z zemlje v podnebje. Kadar dirja v težkih, ognjenih kolih ali pa kadar jaha na bistrem konji sém ter tjà nad oblaki, takrat pravimo da grmi. Blisk so iskre, ki jih krešejo kopita njegovih vrancev ob modrem, jeklenem nebu; vihar puh dirjajočih konj; strele puščice, ki jih meče sv. Elija z nebes, kadar se bojuje s hudobnim duhom. Kadar se mu konji upehajo, uliva se curkoma njihov pot na zemljo, in ta pot imenujemo dež. Sveti Elija je stari, hrovaški ljubljenelec ali mu izkazujejo visoko spoštovanje uže od nekedaj tudi naši dolenjski Slovenci. Njemu je posvečena župna cerkev v Prečini pri Novem mestu in na najvišjem vrhunci Kukove gore ali Gorjancev do 4000 čevljev nad morjem stala je poleg cerkve sv. Jederti starodavna in staroslavna cerkev sv. Elije, v kateri so opravljali zedinjeni staroverci božjo službo v svojem krasnem, narodnem jeziku. Ta božja hrama sta zdaj oba podrta in razsuta, ali večkrat, sosebno v kvaterne večere, vidijo ljudje leteti svetinje znad Gorjancev proti Prečini in iz Prečine spet nazaj na Gorjance. Tod se vozi in jaha tudi najrajši sv. Elija, zato ni nikjer na vsem Dolenjskem toliko neviht in gromonosnih viharjev kakor v obližji tega pota, mej lukenjskim gradom, Grčevjem in podgorskim Gaberjem. — O vremenskih prikazkih pa imajo Dolenjci še razne druge misli in pravljice. Grom zmatrajo kakor tudi drugi Slovenci za neposredni glas božji, za božje karanje. O predrznem človeku se veli, da se ne boji niti grmečega Boga. Ravno tako se čuje, da je blisk jezni pogled razžaljenega Boga. Nekateri izreki pa so bolj podobni šali kakor kakemu verskemu nazoru. Taki so n. pr. „Sveti Elija pljuje“ (kadar gre redek pa debel dež) „oblak kokodaka“ (če grmi brez dežja). „Nedolžni otročiči so iztresli cukar“ (drobna toča). „V nebesih se tajajo vode, pa pada na zemljo led“ (debela toča). „V nebesih lupijo debel česen“ (debel sneg). „V nebesih

strižejo ovce pa padajo na zemljo kosmine“ (sneg). Pohleven dež so solze Matere božje zaradi grešnikov. Burja je zato tako mrzla, ker jej povsod zapirajo, da se ne more nikjer pogreti. Sneg se joka (taja). Oblaki so nebeška žolca. Oblaki so graja, kamor v nebesih perilo obešajo. Kedar je zima brez snega, se govori, da ga je pojedel otrok, ki se je ravno takrat rodil, ko je začel sneg padati itd.

(Dalje prihodnjič.)

M a t e r i .

Zložil Anton Koder.

O mati mi predraga, mati zlata,
 Ne morem se navaditi spomina,
 Da črne zemlje krije te globina,
 Za táboj so zaprta groba vrata.
 Izgubil sem prijatlja, sestro, brata,
 Ljubezni krive znam te, bolečina!
 Prognancu je zaprta domovina,
 Mi zadnji up zagrebla je lopata.
 A tvoja še podoba, mati mila!
 Na poti mračne zvesto meni sije,
 Le tebe duša ni še pozabila.
 Le ti si zvezda, ki je dan ne skrije,
 Saj ti samó si, mati, me ljubila.
 Brez tebe ni mirú, ni domačije.

Čudna izpremembra.

Zložil Jos. Cimperman.

Čudno res godí se z menoj,
 Ves sem nékako izpremenjen.
 Človek nedavno vesel, iskrén,
 Žijem v razprtji zdaj sam s soboj.

Ljubil umételjnost prej, učenóst
 V knjigah, listínah tíčal sem,
 Vsega se zdaj naveličal sem,
 Nična zdí se mi knjige modróst.

Vinski jaz prej veseli brát,
 Praznil sem z veseljaci bokál,
 Šálil se z njimi in smijál,
 Zdaj samotár sem pust in osát.

Mikala tudi prejšnji me čas
 Déklic je lepôta in žen.
 Zdaj se nosim kakor lesén,
 Zopern mi vsak je ženski obraz.

Rad in pogosto sedévam domá,
 Bedo svojo premišlja moj duh.
 In ko slonévam ném in gluh,
 Sólza mi često v okó priigrá.

Tožnost ima v ljubezni izvòr,
 Ki mi brez upa zánjo gorí
 In mi v srci trpečem netí
 Dan za dnevom hujši razpòr.

sobotky, f. plur., za „kresni ogenj“ rabi ogerskim Slovakom, galíškim Poljakom in Belim Rusom. A vémo, da je podstava: sobotkrajevna imena obrodila tudi mej Čehi in Moravljani ter po ogerskej zemlji zunaj Slovakov in vrhu tega mej kranjskimi Slovéní. Ali méri to morebiti i po teh krajih na bogočastje v dnevih polétnega solnóvrata? Zgodovina molčí o tem, kakor tudi o premnozih stvaréh slovanskega bajeslovja. V Čehih je: Sobotka, f., zeló staro méstce Boljeslavske oblasti, a na Moravskih tléh: Sobotin, m., Zoptau, neka vas, ter na Ogerskej: Sobotica, f., srbski: Subotica, f., Vuk, ogerski: Szabadka, Maria-Theresiopol, a v Kranjcih: Sveta Sobota (ali Bukov Vrh), der Sabatberg. Freyer, Ortschafts- und Schlössernamen in Krain, 12. Ali more vse to in drugo te vrste brez nobenega izímka biti od jedíne krščanske „sobote“? V srbsko nazivalo „Subotica“, Maria-Theresiopel, res vidimo, da je zaséknílo „sobotno“ ime, katero Srbu slóve: subota, der Samstag; a to se je morda zgódilo proti sebi v mlajšej dobi, kakor svedóči ogersko lice te besede „Szabadka“, katero bi slulo „Szubadka“ brez dvojbe, ako bi mu „subot-“ bilo v podstavo.

(Dalje prihodnjič.)

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

18. Tisto noč, v katerej se je rodil Kristus, izpolnilo se je vsakemu človeku vse, kar koli si je želel. Kdor je hotel zlata, našel ga je drugi dan poln rudnik. Kdor je rajši imel rodovitno polje, plenjalo mu je od takrat žito desetkrat bolje, kakor vsem sosedom. Komur se je zdela voda premrzla, pritekel mu je studenec, ki je bil po zimi gorák, da ga je bilo veselje piti, po letu pa mrzel, da so delavci po polu ure daleč ponj hodili. Takrat se je odprl Pod-turnom bistri Radež, hladni in krhki izvirek pri Ždinjej vasi in druge dobre vode. Nekaterim se je tožilo, da se po zimi ni moči kopati in drugo jutro bruhal jim je pred hišo iz zemlje vroč studenec, da so se brez škode lahko v njem okopali. Tako so postale vse toplice. Ni mogoče prešteti vseh dobrot, katere so prišle tisto noč na zemljo. Pa tudi

dan denašnji ima sveti večer veliko moč. Ta in pa kresni večer goré zakladi, da lahko obogati, kdor jih umé vzdigniti. Sveti in kresni večer pogovarja se tudi živina, kaj se bo čez leto zgodilo. Kdor ima pri sebi praprotovo seme, jo dobro sliši ali ni nikomur svetovati, da jo gre poslušat, ker zve človek lahko svojo smrt ali kako drugo nesrečo, ki ga čaka bodoče leto. Kdor prinese na polunočnico s seboj v štiri peresca deteljo, spozna vsako čarovnico, ker so obrnene takrat vse proti cerkvenim vratom. In tako se vidi in doseže tisto noč še veliko drugih imenitnih rečij, če je človek brez smrtnega greha, sosebno rado pa se posreči takemu, ki je še popolnoma nedolžen. Moliti je vselej dobro in Bogu prijetno ali nikoli nas ne usliši rajši, kakor sveti večer, o polunočnici, ker se mu je rodil to uro edini sin in je vladalo radi njega obče veselje na nebu in na zemlji.

19. Ko so šli sv. trije Kralji iskat novo rojenega kralja nebes in zemlje, nagovarjali so tudi svoje žene, da bi šle z njimi. Kraljice pa so se strašno raztogotile in rekle, da ne bodo nikoli spoznale višjega kralja nad saboj. In tako so šli sv. trije Kralji sami poklonit se Kristusu. Po njihovem odhodu so se kraljice posvetovale, kaj bi storile, da ne pridejo pod oblast novorojenega kralja nebes in zemlje. Uganile so tako, da se treba zapisati hudiču in ga prositi za svét. Hudič jim svetuje, da naj kralje, svoje može, ostrupijo in zavladajo in mesto njih same. Sv. trije Kralji so se poklonili Kristusu in se vrnili potem domu. Kraljice so jih prelepo pričakale in jim pripravile dobro kosilo, golobiče in grlice. Sv. trije Kralji se vsedejo. Predno začno kositi, naredo nad jedljo novo znamenje, znamenje sv. križa. Golobiči in grlice začrne, da so bili bolj črni ko oglje. Kraljice pa obledé in se stresejo, ko vidijo, da jih je izdalo znamenje sv. križa. Namazale so se pod paziho s hudičevo mastjo in pobegnile na Klek k svojemu novemu ženinu hudiču. Sv. trije Kralji pa niso marali za vlado, ampak so se oblekli po meniško in šli oznanjevat sveto vero, vsak po svojej deželi: eden tamo, kjer solnce vshaja, drugi tamo, kjer solnce zahaja, tretji pa tamo, kjer solnce o poludan stoji. Bog jih je sprejel za prve svetnike v nebesih, njihove napuhene babe pa hudič za prve copernice na zemlji.

20. Ljudje pravijo o grlici ne le, da poje, grli, kruli in golči, ampak tudi, da ziblje in túta. Ko je bil Ježušek še v zibeli, imela je enkrat njegova mati Marija opravilo zunaj hiše, in je velela grlici, da naj mesto nje ziblje Ježuška. Grlica pa je bila nerodna.

in je Ježuška prevrnila. Marija se vrne v hišo in v strahu in nejevolji dá grlici zaušnico. Od takrat se grlica, kadar poje, drži po strani in poje tako, kakor da bi zibala, golčeeč z otožnim in zamolklim glasom v enomer: Tu-ta-tu, tu-ta-tu.

21. Ko sta sv. Jožef in Marija z malim Ježuškom pobegnili v Egipet, poslal je kralj Herodež za njimi svoje vojake, da jih umoré. Vojaki so jih uže skoraj došli in sv. Jožef in Marija sta klicala z milim glasom Boga na pomoč. V tistem kraji imel je hud razbojnik svoj brlog. Razbojnik je zaslišal kričanje in prišel gledat. Mali Ježušek mu se smili, da bi moral poginiti tako mlad, lep in nedolžen. Brž pripelje iz brloga konje, enega zase, enega za sv. Jožefa in enega za Marijo in Ježuška. Dobri konji odnesó svete popotnike vojakom izpred očíj in jih rešijo. Razbojnik poljubi Ježuška in ga vpraša dobrovoljno, kaj mu bo dal za plačilo. Ježušek spregovori prvičkrat in veli razbojniku: To, kar bom sam imel. Razbojnik se je vrnil v svoj brlog in je še mnogo let napadal ljudi in grabil tuje blago. Potem pa so ga ujeli in križali. Visel je na Golgati, na Kristusovej desni strani in Bog mu je podelil milost, da je spoznal svoje grehe in se zanje pokesal. Kristus pa mu je izpolnil svojo obljubo in mu dal to, kar je sam imel: svoj sveti raj in večno izveščanje.

22. Sv. Jožef, Marija in Ježušek so potovali v Egipet. Pot je bil pust in peščen. Ježušku pride v čeveljček droben kamenček, da se je moral izuti in stopiti z bosó nožico na gola tla. Tamo, kjer je stala bela nožica Ježuškova, pognala je iz peščene zemlje lepa, neznana cvetlica — bela lilija, znamenje njegove angeljske nedolžnosti in čistosti.

23. Sv. Jožef, Marija in Ježušek prišli so na potu v Egipet v goščavo bodéčega trnja. Sv. Jožef in Marija sta lepo pazila, da Ježuška ne uprašne trn ali grmovje; bilo je tako gosto, da ga nista mogla obvarovati. V ročico se mu je zasadil oster trn in iz rane padla je na zemljo kaplja krvi. Iz zemlje pa je pognala najlepša vseh cvetic na božjem svetu, veselje za vsako človeško oko, živo rudeči in žlahtno dišeči šipek ali gartroža.

24. Preljubi slavček je bil od konca slab pevec, da so ga ljudje zaničevali in poslušali rajši vrabca kakor njega. Tiči so se skušali, kateri da zna najlepše peti in so tako obsodili, da poje najlepše veseli škrjanec, najgrje pa otožni slavček. Ta sodba je ubogega slavčka

tako užalila, da ni mogel ne jesti ne spati. V tistem kraji so prenočili takrat sv. Jožef, Marija in Ježušek. Sv. Jožef in Marija sta spala, Ježuška pa so od silnega truda tako noge bolele, da ni mogel zaspati. V temnej noči zdelo mu se je strašno pusto in žalostno. Globoko je vzdihnil: Oh, da bi me hotela kratkočasiti zdaj vsaj kaka tičica s svojim petjem — rad bi prosil zanjo Boga, naj jej podeli najlepši glas mej vsemi tičicami, da bo sebe in ves svet z njimi razveseljevala. Slavček sliši Ježuškove besede in mu začne prepevati in prepeval je tako lepo, tako sladko, da je Ježušek kmali zadremal in zaspal. Zdaj slavček ni več žaloval, veselo je pel vso noč svojo srečo, božjo slavo malega Ježuška in neskončno čast njegove matere Marije. Precej drugi dan so napravili tiči nov zbor, in na tem zboru so v en glas potrdili, da tiča ni bilo in ga ne bo, ki bi se mogel s slavcem kosati. In kar so razsodili tiči, potrdili so tudi ljudje. Slavček prepeva še zmerom najrajši in najlepše po noči, v hvaležni spomin tiste noči, v katerej mu je po Ježuškovej prošnji podelil Bog dragoceni dar sladkega, ves svet razveseljujočega petja.

25. Sv. Jožef, Marija in Ježušek so počivali na potu v Egipt enkrat pod lipo, enkrat pod gabrom in enkrat pod brinjevim grmom. Bog je blagoslovil ta drevesa, da nikoli v nobeno njih ne bo treščilo. In res se tudi še nikoli ni slišalo, da bila udarila strela kedaj v kak gaber ali brinjev grm. V lipo pa je treščilo že dostikrat, zato, ker je sama Boga prosila, da bi jej preklical svoj blagoslov. Rekla mu je: Mene sade najrajši k cerkvam. Kadar bo namenjeno, da bi moralo treščiti v cerkev, naj zadene strela rajša mene, malo vredno drevo, kakor tvoje dragoceno svetišče, da se ne zgodi kaka nečast svetemu Rešnjemu Telesu v altarji. Bog je lipi lepo prošnjo uslišal ali jej je podelil za to druge mnogo več vredne darove in časti kakor gabru in brinjevemu grmu. Postavil jo je, kakor je želela, za varhinjo svojih cerkvá in pobožnih kristijanov, ki se v njih nahajajo. Dal jej je mehek in gladek les, da delajo iz njega podobarji svetnike in svetnice, ki stoje v altarjih. Dal jej je plemenito dišeče cvetje, na katerem nabirajo čebele najslajši med za ljudi in najboljši yosek za blagoslovljene sveče, ki gore pri maši in sploh pri službi božjej. Dal jej je lepo rast, ravno deblo, košate veje in svetlo perje, da se je obveseli vsak človek, že ko jo od daleč zagleda. Podaril jej je zdravilno moč za mnogotere bolezni in nje senci tako prijeten hlad, da trudni popotnik pod nobenim drugim drevesom tako povoljno in v slast ne

počiva. Da si je mehka in nežna, ima vendar ta posebni blagoslov, da tudi v najhujšej zimi ne pozebe. Okolo nje pokajo od mraza najmočnejši hrasti, bukve in gabri, ona pa ostane zmirom zdrava in cela, kakor da raste kje tamo doli na gorkem Talijanskem, ne pa v naši mrzlej deželi. In če vanjo tudi trešči, se še nikoli ni primerilo, da bi se od tega razčesnila in posušila. Strela jej odbije vrh ali kako vejo in deblo nekoliko osmodi in ogrebe, čez malo let pa se rane spet zacelijo in drevo tako zabrsti in zagosti, da mu se malo kje še kak kvar zazna.

26. Ko so prišli sv. Jožef, Marija in Ježušek v Egipt, so bili silno žejni, ker več dnij ni bilo najti nikjer studenca. Pri prvem vodnjaku prosijo ljudi, da bi smeli piti. Ti ljudje pa so bili neusmiljenega srca in jim niso dovolili, da bi si žejo pogasili. Vprašali so jih zaničljivo, če so mar pozabili pot do svojega doma, da se potepljejo tako po svetu. Pitali in žalili so jih z najgrjimi pridevki in kletvami; rekli so jim celó, da so cigani, kar je bilo pri Egipčanih najhujše razžaljenje in zasramovanje. Jokaje šla je sveta rodovina dalje. Bog je pa kaznil neusmiljene ljudi še tisto uro, da so pozabili pot do svojega doma in se jeli potepati po širokem neznanem svetu. Kamorkoli so prišli, jih je vsak človek črtil in preklinjal, jih podil od svojega praga in jim še vode ne privoščil. Nihče jim ni rekel drugače, kakor cigani in Egiptarji in tako pravimo njihovim naslednikom še dan denašnji v svarilo in spomin, da pade vsaka kletev nazaj na tistega, ki jo nameni svojemu bližnjemu.

27. Marija se je, kar je bila živa, samo trikrat zasmijala. Prvikrat, ko je mali Ježušek zagledal na drevesu lepo jabelko in rekel: Jabolček, vidiš kako sem jaz še majhen, da te ne morem doseči. Ker ne morem jaz do tebe, pa pridi ti do mene, ker bi te tako rad pojedel. Tem priprostim besedam se je Marija zasmijala. Ali jablana je poslušala Ježuška in se nagnila k njemu, da je mogel jabelko utrgati. V drugo se je to takole zgodilo: Marija je Ježušku urezala prvo suknjico in ga šaljivo vprašala, če ve, kako jo je treba narediti. Ježušek veli: O, to ni nič težko. Vidiš, ta rokavček se mora strniti takó, in ta tudi tako in oba rokavčka se morata prijeti stana tukaj pa spet tukaj in tako se napravi vse drugo tako, da bo suknjica lepa in tako močna, da jo bom lahko nosil, še ko bom velik. Marija se nasmeje priprostim besedam Ježuškovim. Suknjica pa se strne in naredi brez šiva vse tako, kakor je rekel Ježušek. In ta suknja je z njim vred

rastla in ostala cela in lepa, dokler je živel. Nosil jo je do svoje smrti. Po njegovej smrti pa so vadjali zanjo vojaki, kakor je pisano v svetem pismu. Tretjikrat se je nasmijala Marija Ježušku, ko je bil uže nekoliko odrastel in je pomagal svojemu krušnemu očetu sv. Jožefu delati. Sv. Jožef je potreboval deske. Desko je našel, ali ko primeri, mu se zdi, da je nekoliko prekratka. Ježušek veli: Pa kaj zato, če je prekratka, dajva jo potegniti! Marija se zasmije priprostim besedam. Sv. Jožef in Ježušek pa primeta desko in deska se jima tako potegne, da sta jo mogla porabiti.

28. Ko je šel Kristus v puščavo, nameril se je na zmrzneno kačo. Kača se mu je smilila, pa jo je vzdignil, ugrel in oživil. Hudobna kača pa se je zavila Kristusu okolo roke in ga vpičila. Ker je znal vsak strup zagovoriti, mu ni mogla škoditi ali nehvaležnost ga je tako unevoljila, da je kačo prekel in obsodil, da ne bo nikdar več nobene gorkote občutila v svojem truplu. Ta sodba se izvršuje še dan denašnji. Kače se ne prime nobeden žarek poletnega solnca. Kdor jo potipa, se lahko uveri, da ostane mrzla tudi v najhujšej vročini.

29. V puščavi je hudič trikrat Kristusa skušal in ga ni mogel zmotiti. Ta hudič je bil Lucifer, kralj vse peklenske vojske. Ko je Lucifer videl, da je premagan, je bežal v svoje peklo nazaj. Hudiči pa so uže vedeli, kako strašno se je osramotil in so se nanj tako ujezili, da so mu peklenska vrata zaklenili. Zastonj je trkal in jih prosil, da bi mu odprli in ga spet sprejeli za svojega kralja. Hudiči so mu rekli, da ne marajo tako slabega kralja, naj se pobere nazaj, od kodar je prišel in naj se potrudi, da izbriše in popravi grdo nečast, ki jo je na zemlji nakopal nase in na vso peklensko vojsko. Lucifer je spoznal, da nobena prošnja nič ne pomaga in je prosil hudiče, če mu nečejo odpreti, da naj mu dajo vsaj kako društvo, drugače mu bo na zemlji od puščobe poginiti. Tej prošnji so se hudiči dali omečiti in so mu vrgli pred vrata dve babi: vojaško in financarsko ljubico. In tako je prišel Lucifer spet na našo zemljo in je zarodil na njej s svojima nečednima babama — nemškutarje! (Od tod dohaja, da je to pleme tako sovražno Bogu in bogoljubnim Slovencem in tako prijazno nevernemu divjaku Turčinu. Kako nek bi mogli marati nasledniki peklenskega kralja za božjo čast in kako nek bi mogli ljubiti slovenski rod in jezik vnuki vojaških in financarskih ljubic.

Opazka: To burko zložil je domoljubni in šaljivi kovač, ki stanuje blizu Novega mesta. Po duhu in obliki je močno podobna 4. bajki (o hudičih, ki so zarodili grajščake). Morebiti je kovač posnel svojo basen po tej, ki je na vsak način starejša, mogoče pa je tudi, da sta prišli obe iz njegove kovačnice. Starec je kmetiškega rodu in je hodil v svojej mladosti tlakó delat. Na tlaki ga je udaril grajski hlapec brez vzroka z lopato po ušesu, kar ga je tako razkačilo, da je pustil očetov dom in kmetijstvo in se šel učiti rokodelstva. Ni torej čudo, da je na grajščake tako hud. Vpričo mehe prosil je neko ženo, da bi mu posodila goldinar, ker je denar doma pozabil. Žena ga vpraša, čemu mu bo goldinar? On veli: Ravno danes je 25 let, kar je tlaka nehala, pa bom dal goldinar za mašo, da se bo brala za cesarja Ferdinanda, ki je odpravil tlako in porezal parklje tem prekletim i. t. d.

30. Kranjska dežela je bila nekdanj dobra in rodovita, da malo takih. Prave sreče pa v njej ni bilo, ker so si ljudje brez konca in kraja eden drugemu zavidali. Kristus pride na Kranjsko in ko vidi tako nevoščljivost, prekolne kranjsko deželo, da je zgubila rodovitost in postala menda najslabša med vsemi deželami. Zdaj so Kranjci spoznali svojo hudobnost in so se resnično za svoj greh pokesali in spokorili. Sveti Peter pride Kristusu to povedat in ga prosi, da bi se jih usmilil. Kristus se vrne v Kranjsko deželo, naredi čez njo svoj križ, jej da svoj sveti blagoslov in veli: „Ostala boš mej deželami najslabša, ali mesto bogastva prejmi dar, ki je več vreden kot vsi zakladi tega sveta, prejmi moj mir, moj večni mir, ki ga ne bo kalil nobeden punt, nobena vojska.“ — Ta blagoslov Kristusov se je potrdil. Od takrat, ko jej je bil podeljen, niso vznemirjali naše dežele ne punt, ne vojske. Vsa ljudstva blagrujejo Kranjce za to dobroto vseh dobrot, mi pa smo še vedno tako nehvaležni in slepi, da ne spoznamo, kako srečna je dežela, v katerej prebivamo.

31. Kristus se je nameril na kmeta, ga pozdravil in vprašal: Oče kako je? Kmet veli: E, ko bi imel človek vsaj svojega konja, da ne bi bilo treba zmerom najemati, bi bilo še-še, tako pa je slabo, da ne more biti slabeje. Kristus ga tolaži in reče: Svojega konja boste precej dobili, če odmolite z zbranim duhom brez posvetne misli eden očenaš. Kmet se obveseli in začne moliti. Predno še primoli do sredine, se zagleda v Kristusa in vpraša: Ali tudi uzdo? —

Tak je bil ta kmet, tako raztreseni pa smo v molitvi tudi mi drugi in potem pa se še čudimo, da nam Bog neče uslišati blebetanja!

32. Kristus in sv. Peter sta potovala. Sv. Peter je vzel s seboj meč, če bi se nameril na hudiča, da bi mu glavo odsekal. Po cesti pride hudič in za njim baba. Sv. Peter mahne, ali tako nerodno, da odseka glavo mesto hudiču babi. Ves srdit plane nad hudiča in odseka glavo tudi njemu. Kristus se unevolji in zapove sv. Petru obema glavo nazaj postaviti. Sv. Peter izpolni Kristusovo zapoved ali v naglici spet tako nerodno, da je dal hudiču babino glavo, babi pa hudičevo. To je vzrok, zakaj je hudič zdaj tako neumen, babe pa vse hudičeve. (Godčevska burka).

33. Kristus in sv. Peter sta prišla zvečer h kmetu in ga prosila, da bi ja prenočil. Kmet veli: Prav rad vaju bom prenočil in vama dal tudi večerjo, ali jutri zjutraj mi bosta pa morala pomagati mlatiti, drugače vaju nečem. Kristus in sv. Peter sta bila zadovoljna. Po večerji sta se ulegla na teme in zaspala. Zjutraj ja pride gospodar klicat. Ona dva sta bila trudna in nista mogla vstati. Gospodar ja pride klicat v drugič in ves nejevoljen, da ga nista precej ubogala, namaha sv. Petra, ki je spal pri kraji. Kristus in sv. Peter pa sta si hotela še malo odpočiniti in sta ostala na temenu. Sv. Peter se je bal, da ga gospodar ne bi še enkrat pretepel in se je ulegel zdaj za Kristusa. Gospodar prihrumi v tretjič s strašnim vpitjem, da takih lenuhov še nikoli ni imel pod streho in veli: Ta pri kraji je že nekoliko dobil, zdaj treba nažgati še ónega. Sv. Peter bil je spet tako našeškan, da se je od bolečin kar zvijal. Kristus in sv. Peter vstaneta in gresta na pod. Gospodinja jima ukaže, da naj delata, Kristus pa veli: To se lahko opravi bolj z lahkoma, in snopje zažge. Gospodinja se silno prestraši, pa se kmali spet utolaži, videč čudo, ki se godi na podu. V en konec odletele so pleve, v drugi konec čisto zrnje, na sredi pa je ležala mesto snopja lepa, nestolčena slama. Kristus posvari gospodinjo, da naj nikar ne dela tega, kar je njega videla in odide s sv. Petrom dalje. Baba pa je rekla: Kar zna ta, bom tudi jaz naredila. Nametala je poln pod snopja in ga užgala, ali o joj! zgorelo jej je ne le snopje z zrnjem in plevami, ampak tudi pod, hiša in vsa druga poslopja.

(Dalje prihodnjič.)

umetnik Helmer dela osnovo ter je vse stroške preračunal na pol milijona. Polovica te velike svote je uže zagotovljena, drugo polovico pa bode za vsako narodno podjetje vneti hrvatski narod sam zložil. Blizu deset tisoč rodoljubov obvezalo se je, da bodo skoz pet let vsak dan dajali krajcar v ta plemeniti namen. Krajcar na dan ni mnogo, ali v petih letih zneslo bode 180.000 gld.! Drugi so kot temeljitelji novega gledališča darovali po 1000 gld. enkrat za vselej, a prevzvišeni ban Pejačević obljubil je vsako leto po 1000 gld. Razen tega bodo pevska in druga društva po vsem Hrvatskem v isti namen napravljala zabave in predstave. Dober vzgled dalo jim je nekoliko mladih zagrebških gospodov, ki so na korist novega gledališča dne 1. maja t. l. osnovali v parku Maksimiru velikansko ljudsko svečanost, katere se je udeležilo blizu deset tisoč ljudi od najnižjih do najvišjih stanov. Vstopnine plačalo se je po trideset krajcarjev in vendar je črez dve tisoči goldinarjev čistega dobička. Tako si svesten in domoljuben narod zna sam pomagati po starem hrvatskem pregovoru: „zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača“.

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

36. Ko je mati Kurenta nosila, šla je na Trško goro na božjo pot in prosila Boga, da bi podaril tri dobrote otroku, ki ga bo rodila. Naj bi bil v tistej umetnosti, ki ga bo najbolj veselila, mojster, da svet še ni takega videl; naj bi ga ljudje, kamor bi prišel, radi sprejemali in naj bi v svojem življenji vsaj toliko dobrega storil, da bi mogel priti v nebesa, če ostane prav samo za vrati. Ker je Kurentova mati tako pobožno molila, so se jej vse tri prošnje izpolnile.

Kurentu se je zdel kmetiški stan preveč trd in težaven, zato se je izučil rajši za kovača. Kovači so vsi pijanci, pijanec je bil tudi Kurent. Smrdelo mu je vsako delo, tudi kovaško. Tem rajši pa je godel in gosti je znal tako lepo, da svet še ni takega videl. Živel je lahko brez truda, ker so ga povsod radi imeli in ga vabili na vsako veselico. To je bil direndej, kjer so pele Kurentove gosle! Kdor je to godbo le od daleč zaslišal, začel je plesati, naj je bil

mlad ali star. In če tudi ni hotel, je plesati moral, ker so mu jele noge kar same drencati in poskakovati. Tako moč je imel Kurent v svojih goslah! Ali dostikrat je pa ljudem tudi nagajal in jim delal kvar in sramoto, da so ga hudo preklinjali. Ženske so nesle v mesto v košarnah jajca na prodaj. Kurent pride za njimi in jim zagode. Babe začno od radosti vriskati in plesati, košarne jim popadajo na tla, da se jim vsa jajca pobijejo. — Pastirji so iskali po trnji in grmovji tičjih gnezd. Kurent se prikaže in jim začne gosti. Ubogi pastirji skačejo, se vrte in premetavajo po trnji, da so bili kmali vsi razpraškani in krvavi. — Tlačani so spravljali grajsko mrvo. Ko se oglasijo Kurentove gosle, jeli so plesati in so plesali brez oddiha, dokler privrši nevihta in jim vso mrvo premoči. Gospoda to zve in gre napovedat koscem hudo kazen, ki jih čaka radi te samopašnosti in nemarnosti. Ubogi tlačani pokličejo na pomoč Kurenta, krivca preteče kazni. Kurent se približa gospodi in jej zagode. Graščak zgrabi svojo gospo, njegovi sinovi svoje sestre in šlo je hop, hop! na okolo po travniku. Gospodi se pridružijo še enkrat tudi tlačani in še mnogi drugi ljudje, ki so prišli gledat in poslušat. — V nedeljo je pop ljudi ostro svaril, da naj se skrbno ogibljejo nevarne družbe negodnega Kurenta. Kurent to zve, pa hajd v cerkev! Bilo je ravno veliko opravilo. Komaj je začel gosti, popadajo ljudem bukve in brojanice na tla in vsa cerkev se spremeni v plesišče. Pop je hotel ljudi karati, ples pa šine v noge tudi njemu, držeč v rokah sv. zakrament vrtil se je pred altarjem kakor obseden. To je bilo strašno pohujšanje! Kurent ni hodil rad v cerkev in še zdaj ko je prišel, bi bilo bolje, da bi bil doma ostal. V peklu so se hudiči uže zanaprej veselili, da bodo dobili méd-se tako izvrstnega umetnika. Poslali so k njemu svojega prvaka, tistega hudiča, ki na eno nogo šveplje. Hudič pozdravi Kurenta v ime vse peklenške družine in mu pove, s kakim veseljem ga v peklu čakajo. Kurent prime gosle in veli: Kdor je vesel, naj tudi pleše! Začel je brenkati in prvak vseh hudičev je moral plesati. Za švepasto nogo to ni majhna reč. Hudič prosi Kurenta, da bi prenehal ali poredni godec se ne da tako brž preprosi. Hudič je javkal in tulil, da je bilo groza. Godba in ples sta trajala ves teden. Kurent je pozabil na jed in pijačo, tako silno ga je veselila ta kratkočasnica s hudičem. Izpustil ga ni prej, dokler mu niso omahnile trudne roke. V peklu so se ga zdaj nehali veseliti, noč in dan so hudiči premišljevali, s kakimi strahotami ga bodo trpinčili in mrcvarili, kadar

jim v pest pride. Zdelo se jim je sploh nemogoče, da bi utekla njegova duša njihovim parkljem.

H Kurentu prišla sta Kristus in sv. Peter. Kurent je bil velik grešnik, ali kar je imel, dal je iz srca rad svojemu bližnjemu. Pogostil je Kristusa in sv. Petra, kar je najbolje mogel. Kristus ga vpraša, če hoče za povračilo nebesa. Kurent se lepo zahvali in veli: Nebesa mi tako ne odidejō, daj mi mesto njih rajši tri druge darove. Daj mi najprej to, da s tega-le stola nihče ne bo mogel proč iti, razen če jaz dovolim. Podeli tako lastnost tudi tej-le črešnji pred kovačnico, da nihče ne zleze z nje drugače kakor z mojim privoljenjem in tako blagoslovljen naj bo — to je moja zadnja prošnja — še moj kovaški meh; kar vānj pride, da ga ne bo sinelo zapustiti, dokler bom jaz živel, brez moje volje in vednosti. Kristus da Kurentu darove, za katere ga je prosil in gre s sv. Petrom dalje.

Kmali potem prišel je h Kurentu berač in ga je prosil za miloščino. Kurent veli: denes je záme vesel dan. Prejel sem tri lepe dari, pa bom dal tudi tebi vse, kar premorem. Moje hiše se berači ogibljejo, ker menda vedó, da nič nemam. Denes pa sem nekaj bolj založen. Prinesel sem s svatbe kračo, bokal vina in plašč, ki so mi ga podarili veseli svatje, da me na podu ni zeblo. Ná — vse to je tvoje! Berač pojé kračo, popije vino in ogrne plašč. Kurent veli: Čakaj malo! Morebiti že dolgo nisi nič poskočil, moram ti stare ude malo ugreti. Vzel je gosle in začel gosti, berač pa je plesal s takim veseljem, kakor ga še nikoli ni začutil, kar je bil na svetu. Na ves glas je hvalil Kurenta, da mu je napravil tako srečen dan in prosil s sklenenimi rokami Boga in vse svetnike, da bi blagega kovača, kadar umrje, vzeli k sebi v nebesa.

Kurentu se je bližala zadnja ura. Hudiči niso mogli pričakati, da bi k njim sam prišel pa so poslali pónj svojega švepastega prvaka. Hudič pride v kovačnico, se zareži hudobno Kurentu in mu veli, da naj se pripravi na pot. Kurent pravi: Ni taka sila, usedi se na ta-le stol, da se malo odpočiješ. Švepec bil je truden in se usede. Kurent razbeli klešče in ga začne tako neusmiljeno ščipati in žgati, dā mu se vse peklenske muke ne zdé senca trpljenja, ki ga je moral zdaj prebiti. Zastonj se je skušal od stola odtrgati ali s stolom vred pobegniti. Rotil se je Kurentu z vsemi peklenskimi kletvami, da nikdar več ne bo blizi prišel, če ga izpusti. Ko se je Kurent že utrudil, mu dovoli, da naj se slobodno pobere, od koder je prišel.

Mesto enega pride kmali potem celo krdelo hudičev po Kurenta. Njih vodnik mu veli, da naj gre brž z njimi, ker je do pekla precej daleč, na potu nemajo nikogar, ki bi jih hotel pogostiti, radi njega nečejo stradati. Kurent povabi hudiče, če so lačni, naj se nazobljejo lepih črešenj, katerih visi vse polno pred kovačnico. Hudiči planejo na črešnjo in začno zobati. Kurent pa skliče družino in vse sosede in udri! po hudičih s koli, drogi, sekirami, vilami in z vsakim drugim orožjem, ki so ga mogli dobiti. Hudiče so tolkli, bodli, sekali, suvali, dokler so mogli roke gibati. Ko jim Kurent dovoli zlesti z drevesa, tekli so s tako silo, da so se eden čez drugega prekopicovali in se ljudje niso mogli nasnijati. Kmali potem pa prigrmi po Kurenta mesto enega krdeča cela peklena vojska. Kurent veli hudičem, da drugače ne gre z njimi, kakor če mu pokažejo pravico, da ga smejo vzeti. Hudiči prineso pismo in reko Kurentu, da naj ga prebere in se sam uveri, da imajo res pravico ga vzeti s sabo. Kurent vzame pismo in ga vrže v meh. Hudiči šinejo za pismom v meh in zdaj je imel Kurent pod svojo oblastjo vso pekleno vojsko. Poiskal je tisto kládivo, ki je bilo med vsemi najtežje in velel je tudi svojej družini, da naj mlatijo po hudičih, kar jim sile zmorejo. Ko so se utrudili, so nekoliko počivali, potem pa lotili se dela iz nova in tako so hudiče noč in dan nabijali in mečkali, dokler je Kurent živel. Po smrti se je obrnil najprej proti nebesom. Sveti Peter pa mu veli, ker ni hotel nebes, ko so mu bila na ponudbo, naj si gre iskat prebivališča v peklo. Kurent neče delati nikomur nadlege in koraka brez strahu proti peklu. Ko ga straža zagleda, oznani brž hudičem, da pride Kurent. Hudiči se prestrašijo, zaklenejo peklena vrata se vpro vánja in jih tišče s tako močjo, da jim kremplji prederó vrata in se pomole še na ono stran. Kurent vzame kládivo in jim zatolče kremplje k vratom. Vrnivši se pred nebeška vrata prosi sv. Petra, da bi mu vsaj toliko odprl, da bo videl, kaj in kako je notri. Sv. Peter mu odpre; precej za vrati zagleda Kurent plašč, ki ga je bil dal beraču in zraven plašča kravo in bokal vina. Po bliskovo pulne na plašč in se nánj usede. Ko ga sv. Peter začne proč goniti, zavrne ga Kurent z besedami: Bog je dal tako pravico, da vsak na svojem slobodno sedi.

37. Kristus je šel s svojimi učenci skoz vinograd. Prepovedal jim je, da naj nikar grozdja ne trgajo. Ko so prišli iz vinograda, veli Kristus svojim učencem: Pljunite na ta-le krožnik! Vsi učenci

pljunejo samo sline, sv. Andrej pa s slinami tudi jagodo. Kristus mu reče: Prestopil si mojo zapoved, jedel si tuje grozdje, zaslužil si smrt na grmadi. Sv. Andrej spozna svoj greh in se zdaj pokesa. Molčé znese drv in zapalivši jih sam se na grmadi sežge. Truplo mu zgori, nesežgano ostane le srce in nekaj jeter. Kristus spravi te ostanke v robec in veli gospodinji tiste hiše, v katerej je hotel prenočiti s svojimi učenci: Prosim vas, da mi shranite ta robec ali Bog varuj, da bi pogledali, kaj je v njem! Te besede sliši mlada deklica, doimača hči. Vsa zvedljiva pogleda v robec in zdajci jo obide čudna slast do pečenega srca in koscev jeter, Ali komaj jih pojé, začu ti se nosečo in čez 9 mesecev rodi — sv. Andreja. Pravijo, da mu je bila za njegovo trdo pokoro dana milost, da bi se bil lahko še v tretje rodil, ali ni hotel. V telesu druge matere ostala mu je vsa pamet in zavednost, ki jo je imel v prvem življenji, pa se je dobro spominal, kako hudo je bil žejen vseh devet mesecev. Takega trpljenja ni hotel več prebiti.

38. Kakor imajo črevljarji svoja lesena kopita in golenice, tudi krojači nekdanj niso merili z nitjo, ampak s težkim lesenim možem. Neki krojač šel je nekam daleč s takim lesenim možem. Sreča ga Bog v beraškeji podobi in vpraša, kako mu je? Krojač odgovori ponižno: E prav težavno. Moram iti nekam daleč delat, pa me je to orodje tako upehalo, da komaj diham. Bog pomagaj! In Bog je ponižnemu možu pomogel. Dal mu je misel, da je začel meriti z nitjo in si tako svoj stan olajšal. Kmali potem sreča Bog črevljarja, ki je nesel s sabo svoja kopita in golenice. Bog ga vpraša, kako mu je? Črevljar odgovori osorno: Kaj me vprašaš? Saj te nisem prosil, da mi pomoreš. Svoje orodje nosim lahko brez tebe. Ta napuh je zakrivil, da se čevljarji ne morejo znebiti svojih nerodnih in težkih kopit in golenic.

39. Judež, izdajalec Kristusov, bil je gosposk krojač. Škarijot mu se je reklo za to, ker je rabil — škarje! Judež si je veliko zaslužil, ker je slano računal in prodajal ostanke sukna čižmarjem. Tako delajo gosposki krojači še dan današnji, zato jim vele Hrvatje po pravici: „krajachi“, to je po naše kradljivci ali tatovi. (Rokodelska burka.)

(Dalje prihodnjič.)

Vsaka obiskovalka je pa pustila primeren danj, za kar je bilo vse dobro, da je le kaj vredno.

Grozeča izguba dvajseterih tisočakov je na mater in hčer različno vplivala. Mati je jokala in vzdihovala ter Bogu tožila, da jej je prezgodaj vzel moža, ki je bil sicer vedno bolehen ječalec, pa vendar v tem koristen, da je znal pisma prebirati in v zemljiškej knjigi pogledati, kako je kdo zadolžen. Zapuščeno vdovo pa zdaj vsakdo opehari. — Zabičevala je hčeri, naj se vendar uže enkrat omoži, in da naj vzame moža, ki ume denarstvo in prave reči, ter ima stano-
vitno službo, redéčo moža. A Angelika obžaluje, da mati sama sebi ne more iz zadrege pomagati, ko vendar vsacemu drugemu vé dober svet in pripomoček; kara mater, da še vedno ni sita tujega denarja, pridobljenega čestokrat po sumljivih potih, da se še vedno peča z marnjami, katere javno mnenje omikanih ljudij obsoja in da slabo skrbi za svoje jedino še prosto dete, ker s takim svojim vedenjem omikanim ljudem in poštenim snubačem zapira vstop v hišo. Angelika je naravnost rekla, da jo čaka taka usoda, kakeršna je doletela sestro Sidonijo, ki je bila brez vse ljubezni po materinej trmi prodana človeku brez značaja in vesti, ki z zakonom ni drugega namerjal nego veselo živeti zapravljaje tuj denar, in je zdaj podkopal pošteno ime, srečo in premoženje najboljše žene.

Resne hčérine besede so napravile pri materi znaten učinek. Omolknila je in na vrt hitela zbirat zelišč za čudotvorno vraštvo proti božjasti. Hčerka pak se je udala v božjo voljo ter zokopala v roman svojega modežurnala. Kakor pa je roman bil zanimljiv, vendar ni mogel vezati vse pazljivosti naše Angelike. V zbegano glavo vrivala se je misel, da ima doktor Vogljanin oči polne prijetnih urokov, in da bi on bil mož, zoper katerega bi mati nič ne ugovarjala. — Ali je pa še proste volje? — In bi li hotel snubiti hčer — mazačke Justine? —

(Dalje prihodnjič.)

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

38. Kristus in sv. Peter šta prišla h kovaču in ga prosila za malo kruha, ker sta bila lačna. Kovačica pa se je zadrila: Za take vlačugarje kakor sta vidva, nemamo nič kruha. Kovačevej starej

materi pa se je milo storilo, da bi morala iti lačna dalje in jima je dala to, kar je dobila od gospodinje za-se: kos kruha in skledico mleka. Kristus in sv. Peter sta pojedla kruh in mleko, potem pa je prijel Kristus staro kovačevo mater in jo vrgel v ogenj. Sam pa se je usedel in začel goniti meh. Dolgo mu ga ni bilo treba goniti, ker je kovačeva mati prav kmali skočila iz žerjavice, ali ne več stara in nagrbančena, ampak mlada in lepa, kakor je bila takrat, ko je šla k poroki. Kristus posvari kovača, da naj nikar ne dela tega, kar je njega videl in odide s sv. Petrom dalje. Kovač pa veli: Taka postava mi se ne zdi pravična, da bi imel človek mlado in lepo mater, poleg nje pa staro in grdo ženo. Brž zgrabi babo in jo vrže v ogenj. Kakor je videl Kristusa, se je usedel in začel meh goniti. Gonil ga je dolgo, da mu je tekel curkoma pot po obrazu. Zgorelo je oglje, zgorela je z njim tudi hudobna kovačica. Kristus pa se je razsrdil na nepokornega kovača in ga za kazen pre stav i l v m e s e c. Tamo gori sedi še zdaj pri ognji in goni meh in ga bo gonil do sodnjega dne. Ta kovač je tist temni mož, ki ga v luni vidimo.

39. Mati sv. Petra je umrla in prišla v peklo. Sv. Peter je lepo prosil Kristusa, da bi se je usmilil in jo iz pekla rešil. Kristus veli: To se bo zgodilo, ako najdeš le eno samo dobroto, ki jo je izkazala kakemu revežu. Sv. Peter gre iskat in najde povesno prediva, ki ga je podarila njegova mati beraču. Kristus veli: Naredi iz povesmanit in jo spusti v peklo, da se prime zanjo tvoja mati in se reši! Sv. Peter naredi nit in jo spusti v peklo. Njegova mati se prime za nit in sv. Peter jo začne vleči iz pekla. To vidijo druge pogubljene duše in se obesijo nánjo, da bi se z njo vred rešile. Mati sv. Petra pa jim je to srečo zavidala in jih jela otresati. Zdajci se utrga nit in mati sv. Petra in vse druge duše padejo nazaj v peklo brez upanja, da bi jim prišla še kaka prilika iz njega se rešiti.

40. Ko so Judje Kristusa na križ pribili, jim je za eno nogo žreblja zmanjkalo. Rekli so: umrl bo tudi tako, naj mu ostane ta noga zdrava! Baba to sliši in veli: Čemu? Pribijte mu nogi navskriž, pa bo eden žrebelj za obe. Kar je baba svetovala, so Judje storili. Do takrat so imele ženske oblast soditi hudodelnike ravno tako, kakor jo imajo moški. Radi neusmiljenosti te babe so svojo sodniško pravico zgubile.

41. Na podobah drži križani Izveličar glavo po strani. Bog je pred svojo smrtjo na križi nagnil glavo na stran, zato, ker se je pokesal, da je dal človeku svobodno voljo.

42. Kristus je hotel, da bi se njegovo vstajenje povsod kmali zvedelo, zato se je prikazal najprej — babi! (Godčevska burka).

43. Judje so hoteli Kristusa križati, ali niso mogli narediti križa. Če so dali sekati zeleno drevo, so se sekire obračale in pobijale sekače. Če so vzeli za križ suho deblo, je strohnelo in se razpadlo, še predno je bil križ sestavljen. Šli so gledat v šembiljske bukve, iz kakšnega lesa da mora biti križ. V šembiljskih bukvah so našli, da Kristus ne more biti križan na nobenem drugem drevesu, kakor na drevesu spoznanja, na katerem je rasel prepovedani sad, Adamu in Evi in vsem ljudem v pogubljenje. Judje so šli iskat drevesa spoznanja in so ga našli v Rimu, kamor so ga bili Rimljani presadili. Judje vprašajo Rimljane, za koliko bi jim hoteli prolati drevo spoznanja. Rimljani jim odgovore, da jim ga ne dadé po nobeni drugi ceni, kakor če jim zapišejo v last vsa svoja mesta in vasi, vse svoje hiše in tudi sami sebe. Judje se prestrašijo. Višji duhovni pa jih potolažijo: Rimljani so neumni ljudje, ni straha, da bi jih ne prekanili. In višji duhovni napišejo precej dolžno pismo, v katerem so dali Rimljanom v last vsa svoja mesta in vasi, vse svoje hiše in tudi sami sebe. Napisali pa so dolžno pismo s takim črnilom, ki je ostalo na papirji samo 40 dnij, potem pa pobledelo in se izbrisalo. Dolžno pismo pošljejo Rimljanom in Rimljani jim pripeljejo zanje drevo spoznanja. Judje so križ zdaj naredili, da bi bili lahko Kristusa križali ali so počakali še 40 dnij, dokler bi črnilo v dolžnem pismu pobledelo in se izbrisalo. Čez 40 dnij so Kristusa prijeli in križali. Po njegovej smrti dobili so od Rimljanov zapoved, da jim izroče vsa svoja mesta in vasi, vse svoje hiše in sami sebe. Judje vprašali so Rimljane, po kakej pravici to zahtevajo? Rimljani so jim hoteli pokazati dolžno pismo in so se silno začudili, da jim je papir ostal, pismo pa zginilo. Mislili so in mislili, kaj to pomeni, ali se nikakor niso mogli domisliti. Na vso moč jih je skrbelo, da ne bodo dobili z lepa uganenega plačila, brez pravice v rokah si ga pa tudi niso hoteli iskati, ker so se bali Boga, ki je podaril obljubljeno deželo Judom. Pilatuž pa bi bil rad postal judovski kralj in je odkril Rimljanom, kako so jih Judje prekanili. Rimljani se razsrdijo, porušijo Jeruzalem, poženo Jude po svetu in se polaste judovske dežele. Kar so Pilatužu obljubili, so mu tudi storili, razglasili so ga za kralja judovskega. Pilatuž pa je rekel: „Ne maram biti kralj brez dežele in ljudi“ in je skočil v morje in se utopil.

(Dalje prihodnjič.)

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

44. Kristus je podaril apostolom oblast, izganjati hudiče, ozdravljovati bolezni, ukazovati vsej naravi in odvrčati vsako škodo, ki jo dela ljudem vreme, človeška in peklena hudobnost. To moč dobili so po apostolih njihovi nasledniki — duhovni. Tako zna n. pr. vsak duhovnik odvrniti točo. Če kje pobije, je to znamenje, da imajo tam hudobnega ali pa nemarnega duhovna, ki svojim župljanom kvar še privošči, ali pa se ne briga za njihovo blagostanje. Vender pa se včasih pripeti, da bi duhoven točo iz srca rad odgnal, pa je ne sme, ker mu pride od Boga prepoved. To se zgodi, ako preklinjajo župljani Boga in Mater Božjo, ali pa če zakriva kak v nebo vpijoč greh. Sploh pa gre toča največkrat zato, ker se ujezi župnik na svojo duhovnijo in se hoče maščevati. Tudi če odide v kako drugo župnijo, se toča kaj rada uspe, kajti ima duhoven moč, jo odpoditi, samo domá. Brez njega se nahajajo ljudje ob hudej uri vselej v nevarnosti. K—ški župnik šel je obiskat svojega tovariša in prijatelja v bližnji župi. Ko se je začela zbirati nevihta, dal je brž zapreči, da ubrani preteči kvar. Konji so morali na vso moč dirjati, da ne zamudi. Gospod se je tresel od straha kakor šiba in se je še le pomiril, ko je prišel spet v svojo duhovnijo. Voznik ga je dobro slišal, ko je prekrižavši se globoko vzdihnil: Hvala Bogu! zdaj je dobro. Toča je bila jela naletavati ali je prenehala tisti trenutek, ko je došel čez mejo sosednje župe, da ni naredila nič škode. Po drugih bližnjih duhovnijah, kjer niso imeli tako dobrega župnika, pa je vse čisto stolkla, da niso dobili še semena. Če preteče kje veliko let brez toče, se v takem kraju navadno razširi govorica, da je rekel župnik precej o svojem prihodu: Dokler bom jaz tukaj, se vam ni bati toče — in župljani ga za to dobroto bolj časté kakor si sam želi, bire in drugih prihodkov mu dajó radi še več, kakor mu je uganeno. Če pa nesreča prinese točo, to spoštovanje hitro spet izgine. Zaničljivo mu očitajo, da je nehvaležen potuhnenec. Med praznovernimi Dolenjci ni lahko biti za duhovnika, človek izgubi dostikrat zaupanje in ljubezen, da sam ne ve kako

in zakaj. V š. p.—skej duhovniji so župljani svojega župnika strašno sovražili in ga tožili večkrat tudi pri škofu, kako nemaren je za božjo službo. Vselej so tožbi dodjali nujno prošnjo, naj jim pošlje kakega boljšega. Škof je dal pritožbe na tanko preiskati, pa jim ni mogel najti temeljitega uzroka. Tožbe so trajale veliko let, kar na nagloma pa so potihnile. Vprašal sem župana, ki je bil vodja župniku sovražne stranke, kedaj in kako so se z gospodom spet zbogali. On mi se nasmeje in veli: E kaj čete, mi kmetje imamo že to neumno vero, da nam točo nabrskaajo duhovni, ker je nečejo odvrniti. V tej veri nas je potrdilo najbolj to, da je tri leta zaporedoma nam faranom toča vse pobila, župnikove zemlje se je pa komaj dotaknila, toliko da se ne bi moglo reči, da je ni nič bilo. Ali letos, vidite, se je pa to tako presukalo, da je stolkla njemu ves vinógrad, naše gorice pa je vse pri miru pustila. In tako smo se preverili, da nam toče ni pošiljal župnik, ampak Bog, ker smo preveliki grešniki in zato bi bilo neumno in tudi nepošteno, ko bi ga hoteli mi še zmerom sovražiti. Če je nemaren za božjo službo, nas presneto malo briga. Odgovor dajal bo on sam, ne pa mi. To nemarnost smo porabili le za izgovor, da bi se iznebili človeka, ki nas neče varovati nesreče. — Pravijo, da zagovori duhoven točo najlaže na pokopališči. Večkrat se čuje, da je ta pa ta župnik ali kapelan ob nevihti prišel molit na pokopališče in je gredé naglo gori pa doli mahal z bukvami proti oblakom in da takrat nikoli ni bilo toče, v tem ko je sosednje župnije vse pobila. To se po takem razume skoraj samo po sebi, da odganja copernice in točo vse, kar duhoven blagoslovi, n. pr. zvonovi, strelni prah i. t. d. Ali obilna skušnja je ljudi nekoliko izmodrila, da ob nevihti ne postavljajo več tako trdnega zaupanja v zvonjenje, blagoslovljene šibe, smodnik i. t. d. Vera v nadčloveško oblast cerkvenih predstojnikov pa je ostala skoraj neomajana, to se ve, kolikor dovoljuje to prirojena nezaupnost in zabavljivost, ki sta v dolenjskem značaji ravno tako globoko ukoreninjeni kakor lahkovernost in praznoverje. Točo delajo po dolenjskem prepričanju s hudičevo pomočjo copernice ali jo znajo narediti tudi duhovni, ki se učé te umetnosti že v višjih latinskih šolah. Večkrat se je že pripetilo, da je za šalo ali za stavo kak učenjak v hiši nasipal toče, da so ljudje komaj iz nje videli, ali je vselej pred vrata in okna dobro zaprl in zamašil, kajti, ko bi bil ostal le najmanjši dušek, ušla bi mu bila toča na plan in pobila devet fará. Če zna točo delati že učenec višjih šol, kako ne bi razumel

tega duhoven, ki premore razen šolske učenosti tudi vse darove apostolske!

Duhovni trdijo, da copernic ni, to pa za to govore, ker bi jih copernice raztrgale, ko bi jih izdali. Kadar jih tajé, pa se jim pozna včasí že na obrazu, da jim take besede ne gredo prav iz srca, ker se takrat nekako čudno muzajo, češ, kdor je pameten nas bo že razumel! Kar zna narediti copernica, zna tudi najslabši duhoven; tisti, ki imajo od papeža posebne blagoslove, pa še veliko več, takim se razodeva vsaka skrivnost. Ali treba je premisliti, da duhoven ne sme čarati, ker bi se mu štela copernija za težek greh, ki ga ne more nihče drug odvezati kakor edini papež. Duhoven n. p. dobro ve, ktere številke bodo prišle v loteriji in še veliko takih rečij ali mu to nič ne koristi, ker svoje umetnosti ne sme rabiti. Dovoljeno mu je samo, kar povišuje čast božje službe. Če vidi, da bo ostalo delj časa lepo vreme, sme brez greha prekriti cerkev ali v njej kaj pozidati in popraviti. Na to bi morali ljudje bolj paziti. Kadar se loti župnik kakega večjega popravila v cerkvi ali na zvoniku, je to gotovo znamenje, da pred koncem dela ne bo deževalo in se da torej marsikak kmetiški posel brez nevarnosti opraviti. Med duhovniki pa se nahajajo tudi taki, ki se ne boje ne greha ne pekla. Zapišejo se hudiču, ki jih postavi potem copernicam za vodnike. Ni dolgo, kar se je preveril o tem kosec. Ko je zabučal vihar, pobegnil je v zavetje pod skalo in je videl in čul, kako so se zbirale od vseh strani copernice in tulile: „Vihar je tukaj, naš ljubi vihar. Zdaj pride še far, naš ljubi far!“ In zdajci privršal je po zraku, ne dotikaje se tal, župnik bližnje duhovnije. Copernice ugledavši ga so zavriskale od veselja in se sklenile okolo njega. Potem se vzdigne on v zrak in izgine bliskoma v oblaku. Babe jo udero za njim po vrsti ena za drugo in komaj je zadnjo megla zakrila, začela se je usipati toča, debela kakor kurja jajca.

Včasí pa narejajo duhovni točo tudi kar sami, da se ne zapišejo nič hudiču. Največji reveži so ljudje tamo, kjer se dva bližnja si župnika sovražita. Da se znosita in maščujeta, zaganjata točne oblake eden drugemu v duhovnijo, da trpe potem zaradi njijine jeze vsi župljani. Kakor v nobenej reči tudi v tej ni vsak enako umeten. Župnik, ki je bolj zveden, zasiplje s točo vso duhovnijo svojega nasprotnika, njemu samemu in njegovej fari pa se ne more nič žalega zgoditi. Prejšnje čase imela sta med seboj posebno

hude boje župnik šmarješki in prečinski. Prečinski je bil modrejši in je svojega sovražnika zdelaval, da je bilo strah. Najhuje pa sta se vojskovala stopiški in brusniški župnik. Včasih sta se dvignila oba celó v oblake, ki so se potem vrtili sem ter tja in tako neznansko vršali, da so ljudje od groze skoraj umirali. Zmagoval je večjidel stopiški, enkrat je vrgel brusniškega iz megle na tla, da je komaj živ ostal. Če toča pobije in župljani mislijo, da jim jo je nametal župnik, ga strašno preklinjajo želeč mu vsako nesrečo in tudi naglo smrt. V S—u prišla je po nevihti k župniku baba s peharjem toče in jo zagnala preden tresoč se od jeze z besedami: Nate biro od pšenice, ki ste nam jo denes pridelali! — Dober duhoven pa ne odvraca samo toče od svoje župnije, ampak tudi vsako škodo in nadlogo, ki dohaja od copernic. Kdor išče svojemu otroku botra ali botre, najbolje stori, ako vpraša svojega župnika in vzame za botra ali botro tistega človeka, ktereга mu on nasvetuje. Boterstvo daje copernicam oblast do otrok, da jih smejo zajahati. Z Mokrega Polja šel je grajski hlapec v nedeljo večer domu, ko se še ni bilo prav stemnilo. Zviškoma plane mu na hrbet baba in ga obrzdá, potem pa požene kvišku! Mrha se je nalašč zmotila in rekla: Aló, med lesom smuk! Morala bi bila reči: nad lesom. Zaradi te zmotnjave se hlapec nikakor ni mogel nad hosto vzdigniti in je letel s copernico skoz goščavo, da je bil kmali ves razpraskan in krvav. Spustila ga je še le, ko ju je srečal za Tolstim Vrhom človek in pozdravil: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Pot ga je bil tako upehal, da je kar pene tiščal in dolgo ni mogel vstati. Domú je prišel še le drugo jutro, ves bled in razcapan in je povedal ljudem, kako neusmiljeno ga je jahala copernica, ki jo je dobro poznal, da je bila njegova krstna botra. Pa kolikokrat se je že brez tega slišalo, kako so gonile in trpinčile copernice tega pa tega, tudi se nahaja dosti ljudij, ki poznajo te hudičeve ljubice po posebnih znamenjih. Vkljub toliko skušnjam in resničnim prigodbam pa je vendar le če dalje več takih neverjetnih Tomažev, ki trdijo, da so si copernice izmislili bedaki in stare babe! O copernice so res na svetu, Bog hotel, da bi tako ne bile! Kako neumno in predrzno je tajiti jih, vidi se tudi od tod, da je celó med svetniki eden, ki je bil prej sam copernik in se imenuje zato sv. Coprijan. Sv. Coprijan je služil hudiču veliko let ali ker je bil usmiljen proti ubogim, podaril mu je Bog milost, da je svojo zmotnjo spoznal in se zanjo pokesal. Namenil se je potovati v Rim,

da bi prosil papeža za odvezo, ker je dobro vedel, da mu dolge zaveze s hudičem ne more odpustiti nobeden drug duhoven razen papeža. Ali hudič ne izpusti tako brž iz parkljev tistega, ki se mu zapiše. Ko je zapazil, da namerava Coprijan iti v Rim, dvignil se je z vso svojo vojsko in se udril za njim. Že ga je bil skoraj dohitel, kar se oklene sv. Coprijan pri potu stoječega križa. Hudič se je križa zbal in umaknil. Ko se je sv. Coprijan malo odpočil, šel je naprej. Hudič je to videl in ga začel spet preganjati. Sv. Coprijan mu pobegne v cerkev. Hudič se cerkve zboji in umakne. Ko se je sv. Coprijan malo oddahnil, potoval je proti Rimu naprej, ali je kmali videl, da ga je jel hudič iz nova preganjati. Sv. Coprijan si zdaj ne zna drugače pomagati, pa zgrabi nedolžnega otroka. Hudič se otročje nedolžnosti zboji in se umakne. Sv. Coprijan se je uveril, da ne bo nikakor mogel priti v Rim, pa je dal otroku palico in otrok je naredil s palico okolo hribčka ris. Na tem hribčku se je sv. Coprijan ustavil, da bi počakal, dokler bi mu prišla od papeža odveza. Hudič risa ni mogel prestopiti ali je prežal na sv. Coprijana iz obližja in ga oblegal z vso peklensko vojsko. Sv. Coprijan ni zapustil nikoli več svojega pribežališča. Pa še po smrti se je duša bala iti iz trupla, ker jej še ni bila došla papeževa odveza. Mrtev je klečal sv. Coprijan v svojem risu še veliko let, dokler mu je pokazal duhoven pismo in v pismu papeževo odvezo. Kakor bi trenil, se je truplo razpadlo v prah, iz njega pa se je vzdignil bel golobček, ki je zletel naravnost kvišku proti nebesom.

() čarovnicah in čarobijah se na Dolenjskem toliko sliši, da bi se napolnile lahko debele bukve. Jaz sem omenil samo tiste vraže, katere v gostem duševnem mraku blodeči Dolenjec izpeljuje iz nerazumljenih naukov in ustanov krščanske vere.

45. Kadar umrje papež, zbero se škofje z vsega sveta v Rimu in molijo vsi skupaj, da bi dal Bog katoliškej cerkvi poglavarja, ki bi jej kakor rajnki poveličeval čast in pospeševal nje rast in napredek med kristijani in ajdi. Bog jim molitev vselej usliši in pošlje v zbor sv. Duha, ki se usede v podobi belega goloba na glavo tistemu, ki je najbolj vreden najvišjega cerkvenega dostojanstva. Kakor se je našel med Kristusovimi apostoli izdajalec, tako je prišel tudi med škofo častilakomen, nekrščansk duhoven, ki je hotel postati papež proti božjej volji, s sleparstvom. Naučil je doma belega goloba, da je čakal mirno kje na kakej omari ali polici, ko pa je zakašljaj, da

mu je priletel na glavo in zobal proso, ki si ga je nasul na teme. Po papeževeji smrti šel je v Rim tudi ta škof, s seboj je vzel goloba. Komaj so zbrani škofje začeli moliti, priletel je golob, ki ga je bil nekamo skrtil, in mu se usedel po starej navadi na glavo. Ko so drugi škofje to videli, so mu se globoko priklonili in ga razglasili za papeža. Hudi časi so nastopili zdaj za katoliško cerkev. Vstale so v njej nerodnosti in zmešnjave, kakeršnih svet še nikoli ni videl. Novi papež je vladal brez božjega potrjenja in blagoslova in ni mogel varovati in braniti svete vere, ko bi bil tudi hotel.

Hudič je vse to videl in se veselil. Prišel je k Martinu Lutru in ga vprašal, kaj si želi? Martin Luter odgovori: Dobro življenje že na tem svetu in lepo nuno Katrico za ljubico. Hudič veli: Dobil boš nuno Katrico in denarja in vsega družega toliko, da boš živel lahko po cesarsko ali moraš iti oznanjevat krivo vero. Martin Luter precej obljubi, da bo to storil. Hudič pravi: Tvoja beseda mi je všeč, ali meni ne zadostuje, da boš krivo vero samo učil. Ti moraš znati tudi ljudi omečiti in napotiti, da ti bodo verjeli. Če boš temu poslu kos, dobiš premoženja, kolikor hočeš in za nameček lepo nuno Katrico. Martin Luter se zasmije in veli: Ne boj se! svet jaz dobro poznam in vem, kako ga je treba slepiti in varati, da človeku verjame. Po tej pogodbi s hudičem šel je Martin Luter precej v samostan in se dal posvetiti za meniha. Živel je takó bogoslužno, da so začeli ljudje kmali govoriti: Ta menih ni navaden človek, on je svetnik. Postil se je na vso moč ostro, da si ni privoščil družega kakor suh kruh in vodo. V molitvi je prebil cele dni in prečul cele noči in tako pobožno in goreče kakor on ni molil noben menih, noben duhoven. Na prižnici in v spovednici učil in opominal je tako ganljivo, ljubeznjivo in uspešno, da so se najtrji grešniki spreobrnili in spokorili. Posebno pa so ga povzdigovali v en glas reveži: da takega dobrotnika ni bilo in ne bo, ki bi skrbel za nje tako po očetovsko in neutrudno kakor on. Ostanke jedi in pijače deval je vsak dan v koš in jih nosil sirotam, starcem in bolnikom sam na dom tudi čez najvišje hribe in v najhujšej zimi. Hodil je prosit za dari tudi druge samostane in bogatine in ker so poznali njegovo svetost in neskončno ljubezen do bližnjega, so mu povsod radi dajali. Dobil je toliko, da je nahranil in okrepčal lahko vse siromake in bolnike ne le v obližji ampak še po daljnih krajih. Slava mu se je tako razširila, da so ga hodili vprašat za svet in nauk celó škofje in kralji in se je slišala

povsod ena misel, da po papeževeji smrti ne sme biti njegov naslednik nobeden drug, kakor Martin Luter.

Ko je slepar videl, da je ljudi tako premotil in udelal, da so mu vse verjeli, vrgel je hinavščino s sebe. Še enkrat šel je v bližnji deviški samostan, kjer je dobival vsak dan ostanke jedi in pijače, ali mesto kruha, mesa in vina spravil je v koš lepo nuno Katrico in jo odnesel na svoj dom. Še tisti dan začel je tudi učiti krivo vero. Sprejeli so jo v srce ne samo neučeni posvetni ljudje, ampak tudi mnogi menihi, duhovni in celo škofje in cesarji. Mati je lepo prosila Martina Lutra, da bi jej odkritosrčno povedal, katera vera je boljša, katoliška ali njegova. Martin Luter svoje matere ni hotel pogubiti in jej je rekel: Za ta svet moja, za óni svet katoliška. In tako je ostala ta žena pravej veri zvesta in se je izveličala. Martin Luter je živel z nuno Katrico kakor mož s svojo poročeno ženo. Hudič mu je nosil denarja in vsega, kar je zaželel, in tako je v vednih veselicah, kratkočasnicah in vseh pozemeljskih dobrotah pozabil popolnoma na Boga, na svojo ubogo dušo, na strašno večnost in celo na smrt. Še le takrat, ko se je bil že silno postaral, prišlo mu je na misel, kako bi mogel prekaniti in odgnati hudiča, ko bo prišel po njegovo dušo. Martin Luter bil je velik modrijan in je rekel: Ni straha! Orožje, ki je kos vsemu peklu, mi je znano. Kadar pride hudič póme, začel bom moliti: „Oče naš, kateri“ Dalje ni mogel moliti, ker je bil v posvetnem hrupu in veselji očenaš pozabil. To ga silno prestraši in začel je precej iskati bukev, da bi se naučil spet moliti. Zdajci pa se odpro vrata in v hišo stopi hudič s košem na plečih. Martin Luter je poskusil vso svojo učenost, ali ga ni mogla rešiti, ker ni znal moliti. Hudič ga je vrgel v koš in ga odnesel s tega sveta ravno tako, kakor je bil odnesel on iz samostana zapeljano nuno, lepo Katrico.

46. V sedanjej šent-jarnejskeji duhovniji prebivali so od nekdaj svobodni kmetje, ki so imeli vsi svoja zemljišča v pravo last, ne pa v najem, kakor drugi. Med njimi ni bilo nič „vaših gnad“, nič graščakov in zato tudi nič tlake, desetine in gorščine. Ker so kmetili zgolj sebi in uživali vse svoje pridelke sami, živeli so lahko in dobro, vsi sosedje so jim zavidali. Ti srečni kmetje od konca niso poznali Boga in krščanske vere, bili so še malikovalci. To je zvedel neki svet mož na Francoskem in naši ljudje so mu se smilili. Prišel je na Dolenjsko in se naselil tamo, kjer stoji zdaj Pleterski grad. Branil mu ni

nihče, ker je bil prostor brez gospodarja, pust in prazen. Ta prostor je svetnik ogradil s plotom in za silo malo pokril, od tega plota dobilo je njegovo prebivališče ime Pleter ali Pleterje. Sveto vero oznanjeval je malikovalcem tako goreče in ganljivo, da so jo v kratkem času sploh sprejeli in se dali krstiti. Tako so si pridobili ti naši spredniki k svojej časnej sreči tudi večno.

Njihovi nasledniki pa niso marali jih posnemati. Dobro življenje jih je pokvarilo in spačilo. Za božjo čast in svete reči so se tako malo brigali, da so pozabili celo ime svojega največjega dobrotnika, francoskega svetnika, ki je prinesel Dolenjcem pravo vero. Ker se ne nahaja nikjer nič zapisanega, ga tudi mi po imenu ne poznamo, kar je gotovo grozno čudno, še bolj pa za nas grdo in sramotno. Ohranil se je samo spomin, v katerem kraju je navadno stanoval in učil. Na tem svetem kraju sezidali se si samostan tisti črni menihi, katerim so dejali jezuitarji. Prišli so na Dolenjsko ravno o pravem času, ko se je bilo začelo širiti Martin Lutrovo krivoverstvo tudi po našej deželi. Oni so bili jako učeni in bogoslužni možje, popolnoma kos novej veri, ki je zbežala pred njimi kakor megla pred solncem. Vneli so Dolenjce zopet za čast božjo, nekaj z lepimi pridigami, še bolj pa s svojim angelskim življenjem. Ljudje so jih spoštovali in ljubili bolj kakor očeta in mater. Ker niso imeli čisto nič premoženja, začeli so jim za prejete nauke hvaležni gospodarji zapisovati na smrtnej postelji po kak kos njive, travnika ali vinograda. Kmetom se ta zguba ni dosti poznala, ker so imeli zemlje, da niso mogli vse obdelovati. Teh zapisanih darov se je sčasoma toliko nabralo, da je premogel samostan več kakor marsikateri graščak. Bogastvo pa menihov ni zapeljalo, da bi bili začeli živeti razuzdano ali pa spravljati denar na kup. Ostali so zmerom enako pobožni, ponižni in krščanski. Svoje velike prihodke so delili, kakor zapoveduje vera, z reveži in sirotami. Kadar je prišla slaba letina, odprle so se na stežaj samostanske žitnice, da nobeden Dolenjec ni kruha stradal. Ljudje so jim dobroto s tem povračevali, da so jim zemljo zastonj obdelovali. To so storili iz svoje dobre volje. Ker je od menihov vsak kaj dobrega prejel, jim je hodil vsak tudi rad na tlako; delal pa je, kolikor je sam hotel in kadar je sam hotel; dolžnosti ni bilo nobene. To je bilo prijetno in koristno za oboje, za jezuitarje pa tudi za kmete. Kakor da bi bilo treščilo iz jasnega, se je lakomna gospoda samostana in njegovih posestij polastila. Prepodivši jezuitarje rekla je kmetom: ker ste delali

tlako menihom, morate jo delati tudi nam, dolžnosti grajskih kmetov so tudi vaše dolžnosti, gorje tistemu, ki bi se predrznil kaj ugovarjati in se protiviti. Tako so izgubili Dolenjci svojo starodavno svobodo in pravico. Jeli so jih zatirati s tlako, desetino in z drugimi davščinami brez konca in kraja. Še le 1848. leta je padel z njih ta težki jarem, katerega po božje in človeške pravici ne bi bili smeli nikdar nositi. —

(Konec prihodnjič.)

Zemeljski potresi.

Spisal J. Jesenko.

(Dalje.)

IV. Koliko časa traja pojeдин potres?

Potresi trajajo različno dolgo; različno dolgo, če prav ne pazimo na dobo, v katerej se ponavljajo, ampak le na čas, v katerem se vsled prvega udara ali nagona skrivnostnih močij zemeljska skorja potresa. Čitatelj je gotovo uže udaril prožno telo ter opazoval, kako se je to vsled udara dalje treslo, kako je to tresenje pojemale ter nazadnje popolnoma ponehalo. Čas tega tresenja ali gibanja se ravna posebno po moči udara in po večjej ali manjšej prožnosti dotičnega telesa. Če udariš na zvon, na steklo in na lončeno posodo, slišiš jih v enakih razmerah vsled različne prožnosti njih tvarine kaj različno dolgo zvenčati. Res menj, a vendar še znatno prožno je kamenje zemeljske skorje. Iz tega sledi, da se po vsakem udaru mora zemeljska skorja bolj ali menj dolgo tresti, predno se umiri. Se ve da vse čutno tresenje traja le malo malo časa. Pri jednem in istem potresu je to pretresanje navadno trajalo le malo trenutkov (sekund), k večjemu malo malo minut. Ravno nekateri siloviti in pogubljivi potresi so trajali le malo trenutkov. Res se je po zelo natančnih opazbah pri nekaterih potresih gibanje zemeljske skorje nadaljevalo nekaj malo minut, a njih najhujši udarci, ki so porušili velika mesta in cele pokrajine ter na tisoče ljudij pokončali, trajali so le malo trenutkov. Tako se je godilo leta 1693. na Siciliji, kjer je strahoviti potres hipoma mesto Kataneo in 49 drugih krajev skoro popolnoma razrušil in čez 60.000 (po drugih poročilih celo 100.000) ljudij pokončal. 26. marca 1812. je potres ugonobil Karakas v južnej Ameriki. Po

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Konec.)

47. Kar sem bila na Kumu, je preteklo uže več ko 60 let. Sedanji rod te božje poti skoraj ne pozna. V mojej mladosti pa se je pripovedovalo o njej veliko lepega in čudnega, vmes pa tudi kaj za smeh. Zdaj sem uže marsikaj pozabila, starega človeka spomin zapušča. Kar še vem, Vam bom povedala. Obljubila sem se bila na Kum zaradi bolezni. Bila sem vrdnà, čez život vsa otečena; nisem mogla ne dosti jesti, ne lahko hoditi. Z mano je šla moja vrstnica, sosedova Meta. Boleli so jo dve leti zobje z malimi presledki. Pravijo, da se čudeži več ne godé. Kar človek sam doživi, pa mislim, da ni greh, če verjame. Od kraja sem strašno težko hodila. Za prvo uro hoda sva potrebovali poltretjo uro. Potem se je obrnilo na bolje. Ko sva prišli do srede hriba, so mi bile noge uže tako lahke in urne, da jih nisem nič čutila in začela mi je tudi jed dišati. Domov sem prišla zdrava kakor riba, samo život je bil še nekaj malega otečen, pa mi je tudi to kmali splahnilo. Tudi Meto so na potu če dalje menj zobje boleli, na Kumu je zavriskala kakor kak fant. Ko jo pogledam, mi veli: Bolečina je prešla, zdaj sem spet vesela. In od takrat ni potožila nikoli več, da bi jo zobje boleli. Tako naglo pa je ozdravelo na Kumu razen naju dveh še veliko drugih romarjev. Pot v hrib je sila dolg in tudi dosti težaven. Kdor gre na Kum, ni pameten, če se po praznično obleče. Midve nisva vedeli za najbližjo stezo v goro, zato sva se pridružili drugim romarjem. Šli smo delj časa po čudnej plavej zemlji, kakeršne še nisem nikoli videla, pa smo bili kmali vsi plavi. Potem naprej gori smo prišli na rumeno zemljo, da smo bili kmali vsi rumeni. Na vrhu smo se začeli gledati, in jeden drugemu smijati: bili smo tako otepeni, pikasti in marogasti, kakor da bi se bili valjali Bog ve po kakih kotanjah in jarkih. Kum je na vrhu razcepljen na dva griča. Na vsakem stoji cerkev. Na jednom, če nisem pozabila, svetega Jošta, na drugem, če se ne motim, svete Neže. Ko sem vprašala ljudi, kdo je ti cerkvi zidal in zakaj tako visoko, bilo je največ takih, ki niso nič vedeli. Kdor je kaj

vedel, je pa vsak drugače pripovedoval. Najlepša mi se je še zdela ta-le povest.

V deželo so bili prihrumeli divjaki, ki niso družega delali, kakor požigali in morili. Zvedeli so, da stanuje pod Kumom pobožen in bogat gospod, kateremu se je reklo Jošt. Prišli so ga iskat, da bi ga ubili. On pa je pobegnil s svojo gospo Nežo na Kum. Divjaki so šli za njim. Stoječ na griči je videl, da ga iščejo in je bežal z gospo skoz goščavo za drugi grič. Ko so ga prišli iskat na drugi grič, umaknil se jim je z gospo za prvi grič. Divjaki so dejali: Ni ga bilo tamkaj in ni ga tukaj, pojmo ga iskat v jazbino. Ta jazbina je bila v dolini mej gričema in je šla daleč v zemljo, morda do dna hriba. Ko je Jošt videl, da so šli divjaki v jazbino, šel je za njimi in je zametal in zabil jazbino z debelim kamenjem. Nekateri so trdili, da rulijo divjaki še zdaj včas pod zemljo v jazbini. Jaz pa mislim, da so gotovo poginili, ker niso imeli duška, pa tudi pri sebi nič hrane. Ti divjaki so bili strašni videti, mesto človeške glave se jim je držala vratu pasja, in so jim dejali za to tudi pesjani ali peslajnarji. Iz hvaležnosti, da ga je Bog pesjanov rešil, sezidal je Jošt na vsakem griči cerkev, jedno na čast svojemu patronu, sv. Joštu, drugo na čast patroni svoje gospe, sv. Neži. Kmali je Bog z veliko čudeži pokazal, kako ljubi sta mu te cerkvi. Ljudje so če dalje bolj k njima romali. Božja pot na Kum je dolgo časa ravno tako slovela, kakor sv. Lušarje ali Sveta Gora pri Gorici. Mej čudeži, ki so se na Kumu zgodili, je bil največji, da je neka žena iz trebanjske fare, ki je v spanji svojega otroka zadušila, priplazila se na golih kolenih do cerkve sv. Neže in s tem božjo jezo tako utolažila, da jej je mrtvi otrok zopet oživel. Zdaj se pripoveduje, da je bilo to na Záplatah. Jaz pa prav dobro vem, da so za mojih otročjih let sploh govorili in trdili, da se je pripetil čudež na Kumu.

Zdaj bom pa povedala, za kaj se je ta božja pot tako opustila. Na Kumu bil je shod in na shodu je pridigoval pred cerkvijo sv. Neže duhoven, za katerega živa duša ni vedela, kdo je in od kod je prišel. Na gori se je zbralo veliko romarjev ali nobeden ga še ni nikoli prej videl. Ta duhoven je pridigal, da so božja pota malo kdaj kaj vredna. Dejal je: Ta gre za to na Kum, da bi kaj novega videl. Naj bi ogledoval rajši doma bolj pridno svoje njive in delavce! Drugi pride za to, da bi podaril revežem ali cerkvi kaj miloščine, kakor da revežev ne bi doma imel in kakor da domača cerkev ne bi bila dostikrat

veliko bolj potrebna pomoči kakor tista na božjej poti. Tako se daje marsikdaj tujemu bogatinu, domačej siroti pa nič. Nekateri misli, da ga bo Bog rajši uslišal v cerkvi, ki stoji na visokem hribu, kakor pa doma v dolini. To je tako, kakor da bi kdo rekel: Tega človeka bi rad prosil za to ali za óno potrebno reč ali se tukaj na tléh bojim, da me ne bo uslišal. Zlezel bom na vrh zvonika. Če ga bom prosil od tamo, mi bo prošnjo gotovo izpolnil. Ali ni abotno, kaj takega misliti?! Nekateri puščajo doma majhne otroke, pa bezljajo po božjih potih. Še na misel jim ne pride, kako strašno se pregreše s to nemarnostjo. In takih rečij je neznani duhoven še več naštel. Poslušalci so kar strmeli. Kaj takega jim tako naravnost še noben pridigar nikoli ni povedal. Nekateri, bolj pobožni, obhajala je nejevolja ali žalost, da so začeli kar glasno godrnjati ali pa se jokati. Največ pa je bilo takih, ki so rekli: Duhoven nas uči prav, na Kum več ne pojdemo. Ti so obrnili precej cerkvi hrbet in smeje so šli domov. Na videz je ta pridigar res modro govoril. Ali na videz bo govoril modro tudi Antikrist, ker bi mu pametni ljudje drugače ne verjeli. Pobožnim romarjem je sv. Neža še tisti dan razodela, kako globoko jo je pridiga razžalila. Ko so šli po dokončanej božjej službi tudi oni proti domu, zagledali so v skalovji prelepo, v belo oblečeno žensko. Sedela je na skali in se bridko jokala. Opravljena je bila tako, kakor sv. Neža na podobah ali v altarjih. Okolo glave svetil se jej je žar, kakor ga imajo svetniki. Romarji so spoznali, da je to sv. Neža, ki žaluje zaradi neznanskega pohujšanja, ki je prišlo po zvijačnem duhovnu mej ljudi pred njeno cerkvijo. Od takrat posvetni romarji za Kum ne marajo. Svojim zvestim častilcem pa je dala sv. Neža očitno znamenje, kako ljuba jej je njihova božja pot in molitev. Solze, ki jih je točila v skalovji, spremenile so se v sladek, hladen studenec, ki okrepčuje trudne in žejne romarje še dan današnji in se imenuje po svetnici, ki jim ga je podarila, še zmirom „solze sv. Neže“. —

V tem skalovji pa se nahaja tudi neka druga prečudna prikazen — kamenitna krava. Kakor sem pila solze sv. Neže, videla sem tudi to kravo in se dosti nasmijala. Pri kravah sem vzrastla in se postarala, pa če mi drugi ljudje ne bi bili povedali, jaz sama ne bi bila nikdar pogodila, da je ta nerodni kamen krava. Za to kravo, pripovedujejo, da začne silno mukati, kadar se približuje kaka velika nesreča, vojska, bolezen ali kaj družega. Tudi še več takih rečij sem slišala, pa bi skoraj mislila, da niso vse resnične. Pravijo, da je hotel

neki graščak, ki je bil krivoverec, ustaviti božjo pot na Kum in da je postavil pod hribom straže, ki so vsakega romarja preiskale in mu vzele kruh in drugi živež, ki ga je prinesel s sabo. Ta graščak je zabavljivo govoril: Kdor hoče na Kumu kaj jesti in piti, naj pomolze kamenitno kravo v skalovji. Pobožni romarji so šli na goro tudi brez hrane. Ko so prišli do kamenitne krave, kapljalo jej je iz sescev mleko. Romarjev je bilo veliko, pa je imela krava vender za vse dosti mleka. Ko je graščak to zvedel, poslal je na hrib hlapce. Hlapci so kravo naložili in jo prenesli v grajski hlev. Na potu se ni ganila, v hlevu je pa tako rogovilila, da je vso živino pomorila, potem pa pobegnila in ušla nazaj v skalovje, kjer je prej stala. Graščak se je ujezil in zapovedal hlapcem, da naj kravo razbijejo. Ko so se hlapci kravi približali, začela je strašno mukati in iz gobca jej je začel sukljati plav plamen, da se je niso drznili se lotiti.

Ta prigodba se mi ne vidi tako resnična kakor neka druga. S kmetiškimi ženami šla je na Kum tudi grajska gospá. Ker ni bila vajena hoditi, so jo začele kmali noge boleti. Ščasoma se je tako utrudila, da ni mogla več dalje iti, pa je poklicala kmetice in jim velela: kmetiške krave! nesite me, ali ne vidite, da sem opešala? Še tisti trenutek je baba okamenela in se spremenila v kravo. Kaj takega se je lahko pripetilo. Vem iz svoje skušnje, da grajski ljudje niso govorili s kmeti nič lepše od te gospe. Tudi sem dostikrat slišala, če je rekel v stare čase človek človeku kaj grdega, n. pr. pes, osel, brglez — da ga je kaznil Bog kar precej in ga prestvaril v ravno tisto žival ali reč, s katero je zmirjal svojega bližnjega. Zdaj Vam moram pa še povedati, kakšna hosta je na Kumu. Griča sta bila nekdam vsa v drevji, dosti je bilo na njih tudi kamenja. Iz kamenja so naredili cerkvi, drevje pa so posekali menda romarji, da so si kurili. Niže doli, v jarku, pa stoje še zdaj tako debele in visoke bukve, da bi imela vsaka kmetiška hiša iz jedne same dosti drv za vse leto in bi jih gotovo še veliko ostalo za drugo leto. Ali kaj to hasni, ko ni moči spraviti lesa v dolino. Bukve padajo od starosti in zgnijó brez prida. nekatere podere tudi burja. Sem ter tja so ležale jedna čez drugo, vse polomljene in strohnele. Zdaj pa poslušajte, kaj si je pripaljena mladina izmislila! Bolj na samem stala je lepa, takrat še bolj mlada bukev, pa so buhale vanjo dekleta, češ, če se bo bukev stresla in se jej vrh nagnil, da se bodo gotovo še tisto leto omožile. Jaz sem še sama videla, kako so se zaletavale vánjo s

čelom. Marsikatera se je tako potolkla, da jej je iztekla debela bunka, doma je pa vsaka rekla, da je na hribu padla in da je dobila od tega buško. Zdaj pravijo, da v bukev več ne buhajo in to rada verjamem, ker je od takrat zrastle in se zredila, da bi se komaj potresla, ko bi se zaletaval vanjo človek z železno bučo. Mene in Meto je ta bukev malo mikala, ker nisva bili tako fantovski, kakor nekatere. Pred mašo in tudi po božjej službi sva sedeli ali stali pri cerkvi in gledali v dolino, kakor da bi bili zamaknjeni. Jaz poznam veliko bribov ali tako visokega in lepega, kakor je Kum nobenega. Tod okolo trdijo ljudje, da so najvišja gora, kar je od Ljubljane doli, Gorjanci. Jaz pa pravim, da segajo Gorjanci Kumu komaj do rame. Kdor ima prav dobre oči, vidi s Kuma 33 burfov cerkva*), z Meto sva jih naštele blizu 70. Mislili sva, če ni morebiti na ta hrib pripeljal hudič Kristusa in mu obljubil vsa kraljestva tega sveta. Tako vesela in srečna kakor na Kumu nisem bila nikoli več v svojem življenji. Takrat nisem še 20 let imela in po dolgej bolezni bila sem spet tako zdrava in lahka, da bi bila kar kvišku zletela. In tudi vreme je bilo tako lepo, tako prijetno! Na nebu ni visela nikjer nobena meglica, najmanjša sapica ni pihala. Vsi romarji so se prav po bratovsko veselili. Če prav se mej sabo niso nič poznali, ponujali so jeden drugemu vina, potice, mesa, vsega, kar je kdo imel. Z Meto sva se večkrat spogledali in dejali: Ostanimo na Kumu, tako dobro kakor tukaj, se nam ne bo nikoli več godilo! In govorili sva resnico.

(Tako mi je pravila o Kumu stara Kolenčeva Jera, rojena v mirenskeji duhovniji. Od drugih romarjev, ki so bili gori, nisem mogel skoraj nič zvedeti.)

48. Za Krko stoji samotna krčma. V to krčmo prišel je spomladi leta 1864. neznan popotnik. Imel je dolgo, belo brado in bele vlasé kakor kak starec, v obraz in život pa je bil zdrav in čvrst kakor kak petindvajsetleten mladenič. Krčmarica, stopivši v hišo, mu se začudi in ga vpraša, kod je prišel noter, ker ga skoz vežo ni videla iti. Gost veli: Po najkrajšem potu. Krčmarica: Najkrajši pot je skoz zid! Gost: To se ve da. Krčmarica: Ne zamerite kdo pa ste? Gost: Jaz sem Ne t è k. Krčmarica: Za ime Vas nisem vprašala, rada bi vedela, kaj ste? Gost: Jaz sem hlapec. Krčmarica: Kdo pa je Vaš gospodar? Gost: Bog! Krčmarica: Kaj, da je kakemu človeku tako ime? Tega ne verjamem. Gost: Moj gospodar je bil tudi uže človek,

*) Na burfe šteje se po navadi snopje, 1 burf so 3 snopi.

ali ni več. Krčmarica: Kaj pa je zdaj? Gost: Sàj sem Vam uže povedal, da je Bog. — Krčmarica po tem pogovoru sama ni vedela, kaj bi si mislila, ali da se popotnik šali ali pa da mu se blede. Vprašala ga je, kaj bi rad. On veli: Napravite južino za dvanajst ljudij! Krčmarica: Kje pa imate svoje tovariše? Gost: Nikjer. Krčmarica: Pa hočete, da pripravim južino za dvanajst ljudij. Kako naj to razumem? Gost: Kakor sami hočete. — Krčmarica je bila dobrovoljna ženska, ki je ni kmali kaka reč ujezila in tudi ne kratko in čudno odgovarjanje njenega gosta. Šla mu je pripravljat južino ali je pogledovala pogostoma skoz linico v vratih, kaj dela. Videla ga je vselej moliti. To jej je prirojeno zvedljivost še bolj vnelo, ker popotni hlapci nemajo navade, da bi v krčmi dosti molili. Ko je utegnila, prišla ga je zopet izpraševati: Ne zamerite, ali je kaj daleč do Vašega doma? Gost: Kdor pot pozna, pride prej ko v jednej uri, kdor ga ne pozna, tudi ne v sto letih. Krčmarica: Kako pa se pravi Vašej vasi? Gost: Pri nas ni vasi. Krčmarica: Fara pa menda bo, kako pa se imenuje? Gost: Raj. Krčmarica: Ime je lepo, ali za tako faro še nisem nikoli slišala. Prosim Vas še to, ali ste hodili uže kdaj po tem kraji. Gost: Bil sem pri Vas pred 50 leti, ko je gospodaril še stari oča Vašega moža in še dobro vem, koliko mi je računal. Ali ste kdaj slišali, kaj je bilo potem? Krčmarica: Kedaj? Gost: No, pred 50 leti, to je leta 1814. in naprej, ko so bili Francozje odšli in so prišli v deželo spet cesarski. Krčmarica: To se ve, da sem slišala in še kolikokrat! Tisti časi so bili grozno žalostni. Ljudje so stradali, da se je vanje videlo in od lakote tudi umirali. Zemlja ni rodila skoraj nič. Pa tudi če je človek kaj jedel, ni nič zdalo. Nosil je v usta, pa je bilo tako, kakor da ne bi bil nič žvečil, nič požiral, jed je mej usti in zobmi usahnila in zginila. — Ko je bila južina skuhana, vprašala je krčmarica gosta, če bi mu prinesla vso ali samo za jednega. Gost je rekel, da naj prinese vso. Postavila je na mizo skledo krompirja, skledo žgancev in skledo zelja. Popotnik jedel je hlastno, da je kar strmela. Izpraznil je vse tri sklede prej kakor v četrti ure. Še bolj čudno pa se je zdelo krčmarici to, da ni nič ne žvečil, ne požiral, da mu je jed nekamo zginila, kakor je slišala, da se je godilo pred 50 leti ob času lakote. Bila je preverjena, da je moral biti gost, neizrečeno sestradan. Ko je odjužinal, šla mu je po vina in mu prinesla merico takega, ki ga je dajala poslom. Bilo je dosti kislo, za to mu ga pa tudi ni mislila računati. Gost popije

vino in vpraša za račun. Usmiljena krčmarica veli: Bog ne daj, da bi vzela le jeden krajcar. Vidim, da ste bili južine na vso moč potrebni in dala sem Vam samo take reči, ki smo jih doma pridelali. Bog Vam blagoslovi! Gost vstane in reče krčmarici s slovesnim glasom: Vaša sreča, da mi niste nič računali. Bili bi se povrnili žalostni časi, kakeršne so doživeli Vaši spredniki pred 50 leti. Kakor se postreže meni, tako postreže Bog ljudem. O teh besedah se gost vzdigne in udari s popotno palico ob steno. Zid se razmakne in gost gre skozenj kakor skoz vrata, potem pa zgine. Krčmarica se je zdaj uverila, da se Netèk ni šalil in da mu se tudi ni bledlo, da je on res božji služabnik. Neizrečeno jo je veselilo, da mu je vse jedi dobro pripravila, samo to jo je jezilo, da mu ni prinesla boljšega vina. Zemlja je tisto leto obilno živeža obrodila, sosebno veliko se je dobilo krompirja, ajde in zelja. Vino pa je bilo cviček, da najstarejši ljudje niso pomnili take kislice. Krčmarica se je dostikrat pokesala za svojo skopost in neznanemu človeku ni prinesla nikoli več slabega vina, ne za denar, ne zastonj, v vednem strahu, da bi utegnil biti zopet kak hlapec ali poslanec božji.

49. V stolnej cerkvi novomeškeje nahajajo se svetinje, ki se imenujejo truplo sv. Feliksa *). Novomeščani jih slabo časté, menda za to, ker se ni ohranilo nobeno trdno poročilo, ne pismeno ne ustmeno, kdaj, odkod in ob katerej priliki so tjà prišle. Skoraj še menj se brigajo zanje v bližnjej prečinskeje duhovniji in sploh na levem bregu Krke; naprej gori proti Ljubljani sv. Feliksa mnogi še po imenu ne poznajo. Tem bolj pa ga spoštujejo na desnem bregu Krke, na obeh straneh Gorjancev. Vsak Podgorce je preverjen, da spada on mej prve božje ugodnike in da se je njemu posebno dobro priporočiti. Meni je bilo najbolj zanimljivo, da imajo Podgorci tega svetnika za svojega rojaka. Tri vasi se poganjajo za čast, katera njih bi mu bila dala življenje: Potavrh, Ljubno in Smolinja vas. Vsaka trdi: On je naš, to nam je povedal ta pa ta gospod. Drugi Podgorci se v ta prepir ne mešajo, oni vsi imajo trdno vero, da se je rodil sv. Feliks na Potavrhju. Veliko dalje pa njihova vednost in pobožnost ne sega. Če sem jih vprašal, kdo je bil in kake čudeže je delal, niso nekateri nič vedeli, drugi pa so rekli: Bil je menda vojščak ali kaj in je za vero blez tudi umrl, ali kako je uže to bilo, saj sem uže časi slišal, ali kdo bi vse to v glavi nosil itd. Svoje prave

*) Prosti Dolenjci mesto Feliks govore Felk's, Beli Kranjci tudi Faleks.

častilce in prijatelje ima sv. Feliks še le onkraj Gorjancev, v Belej Krajini. Tudi Beli Kranjci ga smatrajo za rojaka in narodnega svetnika. In on je res njihov po živej veri, katero vanj imajo, po trdnem zaupanju, katero vanj postavljajo v vseh britkostih in stiskah tega življenja, po resničnem navdušenju, s katerim se ga o vsakej priliki spominajo. Neki Poljanec mi je rekel: On je naš, če bi se tudi ne bil pri nas rodil. Izvolili smo si ga za váruha in on je varstvo prevzel, kar je dokazal s tem, da nam je uže toliko dobrega storil. Slišal sem Bele Kranjce dostikrat trditi, da so drugi svetniki človeku samo za jedno reč v pomoč, nekateri za oči, ali za zobe, ali za kako drugo bolezen in nadlogo, sv. Feliks pa pomaga v vseh neprilikah in težavah. Od kar mu počiva truplo v Novem mestu, ni mogel tega mesta še noben sovražnik s silo dobiti. Ko so pridirjali Turki čez Kolpo, so bili kristjane uže skoraj premagali. Čez Gorjance pa je prijezdil po zraku konjik na belem konji z gorečim mečem v roki in te prikazni so se Turki tako zbali, da so pobegnili. Ta jezdec je bil sv. Feliks. — Ubog kmet je zvedel, da je v bližnji gori zakopan zaklad. Šel ga je iskat. Spotoma je večkrat vzdihnil: Sv. Feliks, pomagaj mi ga najti, da mi ne umrjo od lakote žena in otroci. Kmali mu se je pridružil lep vojak na konji in ga spremil do votle bukve, ki je stala kraj pota, potem pa je brez sledu zginil. Kmet je začel bukev pregledovati in v votlini je zaklad našel. Tudi ta jezdec je bil sv. Feliks. Vseh dobrot, katere so prejeli Beli Kranjci po njegovej prošnji od Boga, ni mogoče naštet. Skoraj vsak pripoveduje, da se je v takej pa takej zadregi priporočil sv. Feliksu in bil uslišan. Neki mož, doma iz semiške duhovnije, mi je pravil, da je po očetovej smrti uže obupal, da bi se mogel rešiti. Dolgov je bilo več, kakor je bilo vse premoženje vredno. Upniki so ga hodili vsak dan nadlegovat, da mu se je kar po glavi vrtilo. Ker je videl, da je ves trud prazen, mu se še delati ni več ljubilo. Mislil je vse popustiti in pobegniti v Ameriko. Sestra ga je tolažila in mu svetovala, naj prosi pomoči sv. Feliksa. Rekel je: Naj bo! Če še to ne bo nič zdalo, pojdem in midva se na tem svetu ne bova več videla. Šel je v Novo mesto, kjer so ravno sv. Feliksa praznovali. Goreča molitev mu je potrti duh popolnoma poživila in okrepčala. Vrnil se je domov ves predrugačen: poln zaupanja in veselja za delo. Z lepo prošnjo je pomiril upnike, da so mu obljubili, da bodo počakali. Prišle so zaporedoma dobre letine in dobil si je tudi vrlo ženo, ki mu je prinesla

lepo doto. V petih letih je vse dolgove poplačal, pozneje začel je k svojej kmetiji prikupljevati še druge njive in vinograde. Ko mi je mož to povedal, me je vprašal, če mu verjamem, ker je našel uže marsikoga, ki ne pripisuje sv. Feliksu nobene moči. To se ve, da sem rekel, da mu prav lahko verjamem. Kajti mi se ne zdi to nič posebno čudnega, če pomaga komu tako živa in delavna vera, kakor je bila njegova; bil bi skoraj večji čudež, ko mu ne bi bila nič pomagala.

50. Žlahtni gospodje so dolenjske kmete strašno zatirali. Mati božja je to videla in iz očíj so jej tekle bistre solze. Solze so kapljale na Gorjance in se spremenile v prelep bister studenec. Voda se temu studencu ni nikoli zledenila, sneg ni ob njem nikdar obležal. Najlepše trave so tod zelenele, najslajše dišeče rožice so tod cvetele. Iz vseh krajev so se zbirali pri studenci slavčki in druge ptičice; njihovo milo petje ni potihnilo ne po dnevi ne po noči. — Leta 1848. so se znebili kmetje težkega jarma žlahtnih gospodov in studenec Matere božje je usahnil. Ljudje so se veselili svoje nove prostosti. Prišel pa je k njim stoleten starec in jih opominal: Ne veselite se! Bližajo se nadloge, ki bodo še veliko hujše od tistih, ki ste jih prebili. Gruntje se Vam bodo prodajali v pusto ceno, tudi po pet goldinarjev. Kmetje so se starcu smijali in govorili: Kaj ve dedec, ki si še hlač ne more sam zapeti! Prišla je k njim zamaknena devica in jih svarila: Gorje! gorje! Bližajo se časi, ko Vam bodo prodajali to, kar imajo otroci pod nogo. Kmetje so se jej smijali in govorili: Kaj ve baba, ki si še močnika ne zna sama skuhati! Leta 1875. so prerokovani grozni časi prišli. Kar je zemlja rodila, zatrla je toča, moča, suša, rja, snet, palež, zelena megla. Milosti ni bilo na nebu, še menj na zemlji. Zahtevali so se tekoči in zaostali davki in odškodovanje z obrestmi vred. Rubežniki so se ustavili v vsakej vasi in skoraj v vsakej hiši. Prodajala se je najprej živina; če ni zadostovalo, tudi hiša, poslopja in zemljišča. Gruntje so šli v pusto ceno, tudi po pet goldinarjev, kmet je zgubil ne samo svoje prebivališče, ampak tudi to, kar imajo otroci pod nogo, svojo zemljo. Ljudje niso vedeli, kamo bi se dejali in ob čem bi živeli. Mati božja je to videla in iz očíj so jej tekle krvave solze. Solze so kapljale na Gorjance in se spremenile v prežalosten krvav studenec. Rudeči led se na tem studenci nikoli ni razstopil, sneg ob njem nikdar skopnel. Tod ni cvetela nobena rožica, ni zelenela nobena trava. Iz otožnega kraja so vsi

ptiči pobegnili, razen sov in čukov, ki vpijejo nad dolino s hripavim glasom vsako noč: Gorje! gorje!

Pisma iz Zagreba.

Piše Jos. Starè.

IV.

Spoštovani čitatelj! Gotovo si uže kdaj zapustil mestni hrup ter šel na visoke gore krepčat si dušo in telo. Gori na višavah je mirno in tiho, in nihče te ne moti, da se čudiš prelepemu stvarjenju božjemu, ki te obdaje. Krasni prizori, ki se zdaj tu, zdaj tam odpirajo tvojim očem, bude v tvojem srci nove neznane občutke, zadovoljen si in srečen, in samo to želiš, da bi se v tebi vzbudila pevska modrica in bi mogel opevati čarobni pozemeljski raj. Spominaš se dobrega prijatelja doli v nižavi, rad bi ga pozval gori in mu pokazal vse te lepote ter tudi v njegovem srci obudil óne občutke, ki tako blagodejno ogrevajo in povzdigujejo dušo tvojo. Ker ti pa to ni mogoče, nabereš po gori lepih planinskih cvetlic, kakeršnih ti ne more podati najskrbnejši vrtnar, povežeš jih v šopek ter pošlješ prijatelju v spomin tvoje ljubezni.

Kakor ti na gori svojega prijatelja, tako se mi v Posavji večkrat spominamo planinskih svojih bratov in radi bi jim časih poslali šopek cvetlic, ki smo jih nabrali po zelenih naših travnikih. S kakeršnim srcem vam jih podajemo, s takšnim jih sprejemajte. Da v naše šopke vežemo samo najlepše in najbolj dišeče cvetje, to naj nikogar ne moti; nespodobno bi bilo in kazalo bi malo olike, ko bi koprive in osat po svetu pošiljali. —

Marsikdo je Hrvatom očital, da si na narodnem svojem domu delajo lepo streho, predno so sezidali močen temelj. Kdor bi Hrvate in Slovence meril z isto mero, a ne bi se prav nič oziral na historični razvoj ter državne in socialne razmere obeh narodov, mogel bi v prvi mah res tako soditi. Slovenci se radi ponašamo s svojim kmetom in to po vsej pravici, kajti ko ne bi imeli tako zavednega kmetskega stanu, slaba bi se nam godila v narodnem življenji, a za prihodnost ne bi imeli prav nič upanja. Kmet je nam jedina podlaga v narodnem